

Herr Trygve Engen
Straumholmen

Løssalgspris 25 øre
Nr. 13 — 3 årg.
Torsdag 28. juli 1949

Knut Hamsun - dikterhøvdingen på Nørholm

«ET hav av sau ble sjømandens grav», står det i visen om August. Vi henter disse ord fra Knut Hamsuns overdådige beretning om sagnfiguren August. Men hvor mange enn saue ene var og er, så lever han videre og når han forsvinner av beretningen, så skjer det slik:

«Plutselig stanset han opp og sa: Saa, Edevart, nu skal du snu, for jeg vil rænde!

Jaja, sa Edevart. Lykke på turen din!

Du fortryder vel ikke på at jeg sier det, men nu kan jeg komme noget fortere frem, jeg vil rænde en stund. Farvel og tak for laget.

Han rændte let og snau stien frem i det skumre lys. Han hadde ingenting å bære på, han var uten tyngde»

VI finner intet bedre bilde å gi av Knut Hamsun, slik som han på sin 90-årsdag sitter på sin gård Nørholm nede ved den blide Skagerakkyst og ser tilbake på livsverk og skjebne. Han har overlevet de fleste av sin samtid, han har sett dem komme og gå — dem som elsket og beundret ham og alle Blodøksetlingene som hatet og misundte ham. Da gaten parlament herjet som verst, brente mobben på jern-teppemenneskenes vis og hans bøker og ville redusere ham og hans ry til null. Det var ikke måte på ondskap, og som kronen på sitt verk trakk de ham for retten og dømte ham som landssviker, ham som engang sang for dem:

Tak for møtet!

Vi er fra øerne,

er fra stränderne, er fra dalene langt der bak!

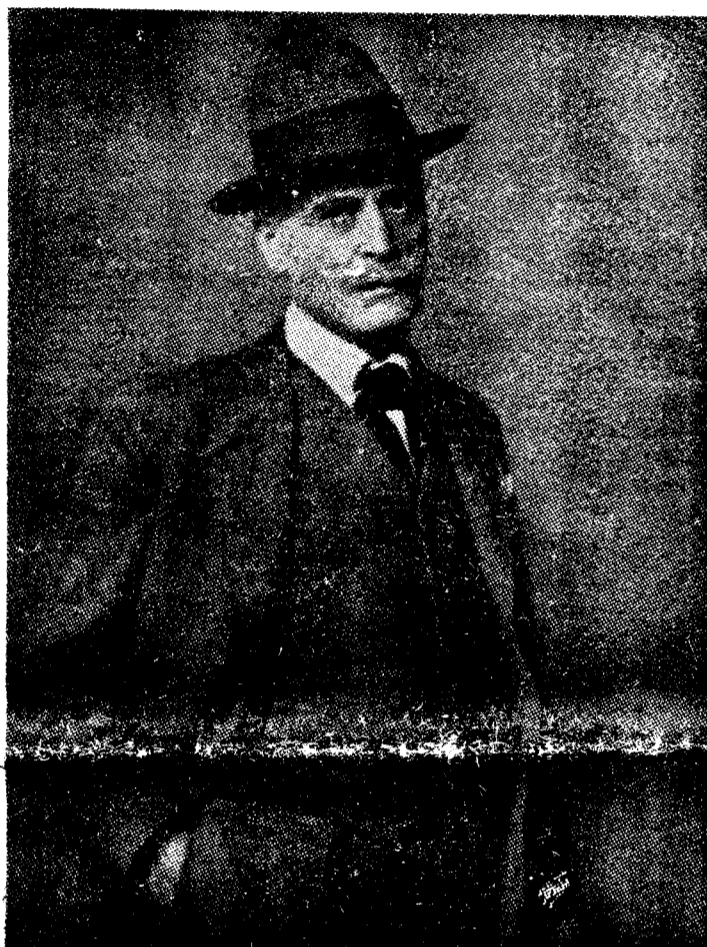
Muren er vi

og bryter bølgerne,

bryter bølger for Norges grænser og Nordans sak

OG ingen kan ta fra ham hans dikterære og hans ry. Han står så høyt, høyt over dem alle og ser i dag med olympisk ro og med det mest underfundige glimt i øyekroken på dem alle. Omkring ham lever det et mylder av skikkelser som hans vidtfavnende fantasi skapte, og de kan aldri dø. Han sier da også selv i et av sine dikt:

Vi fødes og dødes og fødes påny mennesker, jordliv og morgenrede.

Døden er hvilen i søvnens ly og livet er endeløst gry på gry.

Vi vekkes igjen fra de døde.

OG hver gang hans bøker tas ned fra bokhyllene, vekkes hans mennesker av døde og fryder ethvert opladt sind. Der er riktignok ennå mange, som vil stryke ham og dem ut av sitt minne, men de kommer igjen — fra sjøen og vidden, fra skogen og heien, fra det myldrende byliv og fra stepenatten under stjernene. Det nytter så allikevel ikke å ta solen ned fra himmelhvelvet.

KNUT HAMSUN er med sine 90 år en levende protest mot alt smått og grått. Han gikk gjennom et langt liv sine egne veier og var ofte til forargelse for menigheten. Han sa sannheten, fordi han elsket sannheten, og han så lengere og dypere enn de fleste, som i dag stener ham i demokratiets og fremskrittets navn. Ja, hvad er fremskritt? Han svarer selv i en artikkel, som han skrev i julemåneden 1928:

«Fremskritt — hvad er det? At vi kan kjøre fortere på veiene? Nei, nei, gjør menneskene regnskapet op efter

den posteringsmåte vil de komme i underbalanse. — Fremskritt det er legemets nødvendige hvile og sjelens nødvendige ro. Fremskritt det er menneskets trivsel».

OG det er menneskenes trivsel som alltid har ligget Knut Hamsun på hjertet. Og selv om et hav av ragget sau ble hans overgangs grav, så levte han herlig og rikt. Det var skjønnhet og arbeids glede omkring ham, og der var sang og fest i hans dikterkunst. Hans åndsfelle i lykkelige år, Johannes V. Jensen, hyldet ham for en liten menneskealder siden med disse vers:

Ladies and Gentlemen ..

sagde du

til de saa lydløst Lyttende ..

Og derpaa spredte du Skatte af Skønhed ud for Vindene!

Hvor du da talte tindrende i dit titaniske Lune!

Hvor du vævede Vildskab og Inderlighed

sammen til et subliment

Vanvid!

Aldrig ble bedere Hjærne

baaret af bedre Helbred!

Aldrig forkyndtes

Livslysten

af kælnerne Krigerhjærte!

OG nettopp dette krigerhjerterte fikk samtidens høyeste æresbevisning, Nobelprisen, noe som dagens kulturvoktere i hans eget fedreland helst vil glemme. De solet seg engang i hans ry, men tornekter ham i dag på Peters vis. Det betyr imidlertid så lite. Når de etterhånden er glemt i jordjvnedene kraver, stråler hans navn over en åndens verden, som ingen kulturbolsjevisme kan erobre. Den svenske litteraturkritiker, John Landquist skrev allerede i 1914 om ham:

«Det strålar genom Knut Hamsuns diktring en rak och gyllene pelare af ungdom som en solgata i ett mörkt og oroligt vatten. Över denne gyllne gata flyger längtan ut i det oendeligen».

Og hva han selv skrev til Bjørnstjerne Bjørnsons 70-årsdag, kan brukes i dag med returadresse:

Værdier har skiftende værd. Hvad du skrev lyder loven: mangt slukner, men meget vil brænde af Aanden fra oven. Du slet du med Flid for at lægge det øde med god Teori, men se om du lyktes deri!

Langs Mose og Mark ruver Dikterens Lotos paa hele din Sti.

VI har i all beskjedenhet satt oss som oppgave å tjene sandheten uten å gå på akkord, å være en frisknende orkan i lummerheten og syngte ut mot smålighet og hatets hovn. Vi kan derfor i dag med åpen hånd og hjertet fylt av takk, hedre dikterhøvdingen på Nørholm. Han svarer oss kanskje med et vemodig smil og mener som så at det ikke er umaken verd. Jeg kan ikke lese mere, sier han, bare litt overskrifter, og jeg ser ike å skrive. Jeg er for gammel. Men ennå en gang vil han sende ut en bok. Det blir en tale til verden, ikke nettopp noen forsvarstale, men for å la oss få hans suminkede mening. Det får bero med det, sier han. Og så tier han. — Og — som han engang skrev til B. B.:

Saa en kvæld vil stumhet ruge

langs vor lange kyst.

Fjeldet staar og lytter, bier ingen svarer, Landet tier.

Naar han tier blir det tyst.

Offisielt dokument avslører de amerikanske undersøkelsesdommeres virke i Tyskland

Skinnretter, vold og umenneskelig tortur brukes for å framtvinge tilståelser. Mange amerikanske jurister er i dag kritisk innstillet overfor krigsforbryterdomstolene. De betviler deres juridiske grunnlag. General Clay's innsatte domstol har ikke noe rettsgrunnlag

Forretningsbladet «Farmand»s utmerkede medarbeider Audax skriver i bladet nr. 17 mange kloke ord om okkupasjonsbitterheten og polemiserer mot en svensk professor som etter et besøk i Tyskland var overrasket over ikke å ha sett noe til den bitterhet, som preget oppfatningen i de land, som var okkupert av Tyskland under krigen. Audax skriver bl. a.:

«Jeg kan slett ikke finne noen forklaring på professorens «fjervåning», uten den at han ikke aner hva som skapte bitterheten under krigen. Er det muligens så at professor Heckseher ikke tror på torturen, henrettelsene og deportasjonene til Tyskland? Hadde hans land opplevd noe slikt, skulle man visselig ikke manglet bitterhet, og når tyskerne ikke er bitre så kan det jo hende at det henger sammen med at de behandles anstendig, — ikke sandt? At amerikanerne, franskmennene og briterne ikke har noe Gestapo, intet Grini, ingen henrettelser, ingen deportasjoner. Tvertom, — kunne man fristes til å si.»

Vi skal ikke blande oss bort i denne affektbetonte diskusjon, men for å sette tingene litt på plass skal vi gjengi endel av en beretning fra «Hamburger Freie Presse», 25.1. 1949, idet vi gjør oppmerksom på at bladet kommer ut med den engelske okkupasjonskommandos tillatelse:

«Etter oppdrag av den amerikanske hærminister Royall har dommerne Simpson fra høyesteretten i Texas og van Roden fra barnedomstolen i Delaware sammen med oberstløytnant Charles Lawrence i München, gjennomgått de undersøkelsesmetoder som de amerikanske retter i Tyskland benytter. Dette skjedde etter at juristen, overst Everett jr. allerede hadde pekt på visse misforhold i den i Tyskland anvendte U.S. rettergang. Under påberopelse av dommerens gode navn og rykte hadde det nasjonale råd for krigsforebyggelse i Washington intervenert. De her gjengitte opplysninger er et utdrag av det nasjonale råds betenkning, som er undertegnet av visegeneralsekretær James Finucane og den 18. desember 1948 oversendt til alle medlemmer av senatets rettsutvalg.

Vår spesielle oppgave var, heter det i beretningen ikke bare å granske oberst Everetts anklager, men også å etterprøve 139 til denne tid ikke fullbyrdede dødsdommer. 152 var allerede henrettet. Vi har ikke undersøkt de resterende 1672 prosesser, som er gjennomført ved den amerikanske krigsrett i Dachau. Jeg kan bare si så at av disse 1672 anklagete er 1416 dømt. Det er en usædvanlig høy prosentdel. Den kunne gi anledning til å trekke de slutninger, når man ville tolke den, at dommerne var engstelige og hadde den følelse, at den amerikanske offentligbetjent hjemme ville ha hårde dommer, og så vass de dem.

Det amerikanske forbud mot bevismaterie på annen hånd er opphevet. Vitneutsagn på annen og tredje hånd blir tilatt, men generalklageren advarte mot verdier av slikt bevismaterie.

Det var ingen edssvorne dommere. Retten bestod av 10 offiserer, som fungerte som dommere og edssvorne og dessuten et juridisk medlem, hvis avgjørelse om tilstedeligheten av ebismaterie var avgjørende. De vitneprov, som ble framlagt som bevismaterie, var avgitt av menn, som man først hadde holdt i en samt fengsel i to, tre og fire måneder. De var sperret inne bak fire vegger uten vindu og uten anledning til legemlig beskjefthelse. To måltider om dagen ble skjovet inn til dem gjennom en luke i døren. De fikk ikke tale med noen. De hadde ikke noen forbindelse med sin familie eller med noen prest i hele denne tid. Dette ensomme fengsel viste seg i enkelte tilfeller å være nok til at enkelte tyskere lot seg bevege til å underskrive på forhånd avfattede vitneprov. Og disse vitneprov angikk ikke alltid bare underskriveren, men også andre anklagede.

I vårt kontor i München talte vi med over 100 mennesker, deriblant den katolske erkebiskop i München, biskopen i Freusing og biskop Wurm fra Stuttgart. Vi talte også med det juridiske medlem av Dachauerdomstolen.

Undersøkelsesdommerne pleier å trekke en svart hette ned over hodet på den anklagede og derpå slå ham i ansiktet med en messing-slåsehanske, trå på og pryle ham med gummikøller. På mange av de anklagede var teanene slått inn og kjevete brøkket. Av de 13 tilfeller, som vi har undersøkt, er på nær alle disse tyskere blitt sparket i kjønnsdelene med varige skader som følge. Det var den umenneskelige erfaring vi fikk av våre amerikanske undersøkelsesdommere. Løytnant Perl innrømmer også å ha anvendt skinnrett og vold og erklærte at det stod retten

(Forts. side 9)

Rettens verdighet.

Av høyesterettsadvokat Gustav Heber.

I lagmannsrettssaker har hos oss lagmannen en meget dominerende stilling, men loven pålegger ham, at han skal tiltale siktede med ro og verdighet og uten å sikte ham for noe, som ikke er tilstått. Finner meddommerne, at lagmannen opptrer utilbørlig, er det deres plikt å skride inn herimot. Jeg tror ikke de alltid er oppmerksom herpå eller er i besittelse av det dertil fornødne mot. Også en offentlig oppnevnt forsvarer har plikt her til, og han bør ha det dertil fornødne mot. Det er ingen heldig ordning hos oss, at påtalemyndighetens folk ofte avanserer til å bli lagmenn. Det er ikke alltid, at de gjør klart for seg, at de nå kun er dommere og ikke lenger bare anklagere. En lagmann som sier til tiltalte: «De må ikke komme her å fortelle», noe av det, som tiltalte nettopp har forklart, opptrer utilbørlig, og såvel meddommere som forsvarere plikter å skride inn derimot.

Han har ingen rett til å beskyldte tiltalte for usannferdig forklaring eller direkte løgn, hvor meget han enn måtte nære tvil om riktigheten av tiltaltes forklaring, en tvil som på det tidspunkt av saken er ganske unødvendig og dessuten ukorrekt åpenlyst å legge for dagen. Han kan i høyden innskrenke seg til å spørre: «Er det tiltaltes mening eller hensikt å få oss til å tro», hva tiltalte nettopp har forklart. Men han har ingen rett til å gi tiltalte anvisning på, hva han i det enkelte tilfelle bør eller ikke bør forklare, uansett om tiltalte mener, at hans forklaring er fullt overensstemmende med sannheten, ti i så fall gjør han et forsøk på å få tiltalte til å fravike sannheten. En lagmann har heller ingen rett til å skjenne på vitner, om vitnene forklarer noe, som etter lagmannens rent subjektive skjønn røper en utilbørlig opptreden fra deres side, for det er ikke vitnenes forhold forut for en sak, hvori de kun er innstevnet som vitner, som er under rettens pådømmelse, men kun tiltaltes forhold og hvis ikke påtalemyndigheten har satt vitnenes forhold under særskilt påtale, så har ikke lagmannen noen rett til i en derfra forskjellig sak å opptre som overpåtalemyndighet og i den anledning gi sine følelser luft. Enhver siktet eller tiltalt blir første gang han møter for retten og også senere utsatt for eksaminasjon angående personalia. Han plikter ikke å la seg i detalj underkaste denne eksaminasjon, men kan innskrenke seg til å bemerke, at hvis saken mot ham er ordentlig forberedt, skal hans personalia på forhånd være brakt fullt på det rene. Han kan derfor, hver gang han blir utsatt for slikt eksaminasjon, overlate til påtalemyndigheten å dokumentere det fornødne med forbehold fra sin side rett til å korrigere mulige feil forsåvidt. Det mest praktiske vil her være, at vedkommende dommer sier til tiltalte: Angående personalia har påtalemyndigheten opplyst følgende. Har De noe å bemerke dertil. Herved vil også spares atskillig tid.

Enhver siktet eller tiltalt skal betraktes som en helt fri nordmann, inntil mer enn 6 av hans likemenn tar ta ansvaret for å dømme ham skyldig. Det er ikke alene påtalemyndighet og domstoler som plikter å respektere dette, men også pressen.

Dette prinsipp ligger til grunn for og er helt igjennom utformet i vår utmerkede jurylov av 1-7 1887. Loven er forsvidd i full orden, og det kreves derfor ytterligere bare, at loven blir respektert fra ethvert hold.

Oslo 19-7 1949.

Gustav Heber.

BØKER

som kan bestilles
i «8. Mai»:

- Birger Kvitting: «Angrer du ikke?»
Pris kr. 10.—
- Bjørn Vardås: «De utstøtte»
Pris kr. 8.—
- Bjørn Vardås: «Hvorfor ble det ikke riksrett?» — Pris kr. 3.50.
- P. Harsem: «Utrolig men sant», 2. opplag. — Pris kr. 10.—
- P. Harsem: «Utrolig men sant», tillegg til 1. opplag. Pris kr. 3.—
- Justus Lex: «Var Norge faktisk og rettslig i krig etter 10. juni 1940?»
Pris kr. 4.50.
- Marta Steinsvik: «De hvite ravnens broderskap». — Pris kr. 6.50.
- Marta Steinsvik: «Frimodige ytringer» 3. opplag. — Pris kr. 5.—
- Vebjørn Stegner: «Fakta omkring 9. april og deretter», 3. opplag.
Pris kr. 3.—

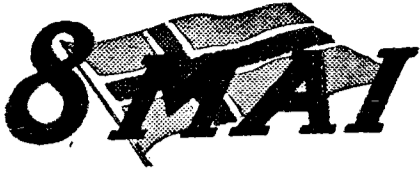
«8. Mai»

Røds Rettskontor

Flyttet til:

Møllergaten 17 III

Telefon 33 32 60, Oslo

Redaktør og utgiver
NILS VEKDAL
Kristiansund N. Box 41
Telefon 1330

Bladet utkommer 2 ganger i mnd.

Abonnementspris
kr. 3,00 pr. kvartal.

Samarbeide med fienden

Vi kommer i dag tilbake til de problemer, som er stillet i søkelyset ved John Giævers artikkel om samarbeidet med fienden under okkupasjonen. En høyst oppsiktsvekkende artikkel som vi gjenga i forrige nummer sammen med vår kommentar. Foranledningen er denne gang en supplerende artikkel i Morgenbladet av en tidligere oberstløytnant og instruktør ved en britisk skole for Civil Affairs i Wimbledon, hans navn er ikke nevnt. Vi gjengir artikkelen annet steds i dette nummer.

Vi har liggende foran oss Norway Civil Affairs Handbook, som er datert 22. juli 1944 og som er utgitt av Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force, altså den allierte overkommando som forestod okkupasjonen av Norge ved eller rettene sagt etter tyskernes kapitulasjon. Den beretter i detalj om hvorledes den sivile administrasjon skulle legges an i Norge — et sakkyndig og imponerende arbeide. Den gjengir også Trygve Lies korrespondanse med minister Eden om forarbeidene, og om hvorledes de, som hadde «samarbeidet med fienden» skulle behandles. Dette er i høy grad avslørende. Selv forlanger de og skolerer folk for å tilrettelegge et slikt samarbeide mellom okkupant og befolkning, ja den omtalte og siterte instruktør sier like ut, at hvis befolkningen ikke er villig til samarbeide, gjør de sitt land en bjørnetjeneste! Men når de sammen med Trygve Lie og de andre rømlinger kom til Norge og kunne sette seg til dekket bord, skulle alle de, som hadde avverget bjørnetjenesten, fengsles og dømmes for landsvik. Vi vet ikke om man skal le eller gråte over slik skinnhelighet og forbrytersk mangel på logikk. Ikke du, bare jeg, det er bolsjevikisk mentalitet, men i all sin brutale åpenhet er kolonibritene ikke et hår bedre. Våre egne skal vi ikke snakke om i denne forbindelse, for de har ikke engang våget å ta denne sak opp til behandling. Dette burde være stoff for både undersøkelseskommissjonen og den så sørgelig kompromiterte protokollkomite. Men det er med denne sak som med kapitulasjonsdokumentet, de vil ikke ha noe snakk om det, for da ramler hele landssvikoppgjøret over ende med et brak, og hvem skal så betale?

At vi lever i en hyklerisk og

«Samarbeide med fienden under okkupasjon»

En engelsk sakkyndig uttaler seg

I anledning av John Giævers artikkel i Morgenbladet 30. mai med tittelen «Samarbeid med fienden under okkupasjonen», har bladet mottatt et brev fra en oberstløytnant og tidligere instruktør ved en britisk skole for Civil Affairs i Wimbledon. Oberstløytnanten var også medlem av den Civil Affairs-enhet som kom til Norge ved frigjøringen. — Vi har gjengitt John Giævers artikkel og tillater oss ågså å gjengi bladets utdrag av engelskmannens brev:

Oberstløytnanten gjør for det første oppmerksom på at: « — — — det britiske War Office måtte lære opp sine Civil Affairs-offiserer med henblikk på et stort antall forskjellige muligheter og eventualiteter. Først ved ok-

urettferdig verden, vet vi av bitter erfaring. Tolv hundre politiske fanger sitter ennå i fengsler og konsentrasjonsleirer, tusener og atter tusener er merket for livet, titusener har fått betale med fengsel, bøter og inndragninger, andre titusener har mistet sitt legitime levebrød, og hjem er oppløst mens barn og kvinner har gått for lut og kaldt vann. Og så har de ikke gjort noe annet enn hva den britiske skole for Civil Affairs betrakter som en selvfølge og en betingelse for et okkupert lands velferd.

Vi har tidligere krevet klare direktiver for sivilbefolkningens opptreden under en okkupasjon. Men A-partiet reagerer ikke. Vi er klar over, at dets regjering stikker av i farens stund, men mer enn 99 pst. av dets menige må bli hjemme, samarbeide med fienden eller gå under. Skulle da ikke tiden være inne for de menige til å slutte opp om vårt krav? Vi vegrer oss for å tro, at de under A-diktaturet er blitt så sløve eller panikkslagne, at de ikke våger å mukke. Men hvorfor tier de så?

Aksjetegningen.

Vi henviser til annonsen i dagens avis om forlengelsen av tegningsfristen.

Tiden er nå knapp og vi henstiller til våre venner å ta et krafttak for avisen.

Hver aksje er satt til 50 kroner for at flest mulig kan være med. De som har anledning tegner seg for flere aksjer.

Vær med i vårt arbeide!

Med dette nummer

av «8. mai» vil forsendelsen bli stoppet til de som ikke betaler kontingenten.

Vennlig ordne dette straks.

Det er 3 kroner pr. kvartal og 12 kroner pr. år

okkupasjonen av Eritrea kom vi til fullstabsoffiserer knyttet til de forskjellige avdelinger. — Disse er i virkeligheten forbindelsesoffiserer mellom hæren og den sivile administrasjon. De formidler den politikk som den øverstkommanderende benytter seg av og de er utstedes av øverstkommandoens stab. Men poenget er at de er militærpersoner selv om de samtidig vanligvis er spesialister på et eller annet område i det sivile liv, som f. eks. jurister, politifolk, transportfolk etc., etc.»

Oberstløytnanten nevner at man på Wimbledon også hadde anledning til å gjennomgå de tyske lærebøker for militær-regjeringer. — Hovedforskjellen mellom den tyske og de allierte metoder lå i den måten de nærmet seg problemet på.

«En viktig ting å huske på, sier oberstløytnanten videre, «og en ting som vi på våre officers-ølever å bringe videre til de fiendtlige tjenestemenn når disse visde seg umedgjærlige, var at administrasjonen av et sivilisert land MA fortsette, og at de, hvis de ikke var villige til å fortsette og ikke ville samarbeide, gjorde de sitt eget land en bjørnetjeneste.

Dette bringer meg til konklusjonen: «Like så vel som «Civil Affairs»-utdannelsen måtte være vid nok til å omfatte enhver eventualitet, skulle man ikke da kunne anta at enhver regel som ble satt opp for de tjenestemenn som stod i forbindelse med en eventuell okkuperende fiende må være tøydig, man må gi lover for enhver type av okkupasjon?

I et land som Deres eller mitt kan et slikt fiendtlig styre strekke seg fra bare å være ledende for den utførende myndighet til en fullstendig erstatning av samtlige ned til ledernes av en liten avdeling. Det kan tenkes at man på denne måten vil søke å gjøre rettferdig og lovlige bruk av de tjenestemenn som er tilgjengelige i et forsøk på å styre i overensstemmelse med internasjonal lov, eller man kan forsøke å tvinge dem til å handle uforenlig med deres eget lands interesser.»

Høire og rettsoppgjøret.

Høire har offentliggjort sitt program for stortingsvalget 10. oktober i år.

Vi ventet spent på om høire, som sier at partiets politikk bygger på det kristne livssyn og respekten for det enkelte menneske og dets verd, ville si et forløsende ord om det største problem i vår tids historie, den fanatiske forfølgelse av NS-folkene. Men nei bjerget fødte en mus.

«Etter hvert som rettsoppgjøret avsluttes må de som er ferdig med sitt oppgjør ha full adgang til å nytte sin arbeidskraft og sin fagutdannelse.»

Det var det hele. Valne ord uten realitet. Der ble under landsmøtet i Trondhjem vakt mosjon fra de unge om en mer positiv innstilling, men det endte med at programkomiteen skulle se på saken. Og dermed var resultatet gitt.

De 600.000 hjemmesittere ved stortingsvalget i 1945 har således ingen trøst å hente hos høire, som endog forreker sin konservatisme og forsikrer at det er et liberalt parti. Det minner påfallende om disiplen Peter, som fornektet sin herre og mester. Men han hadde i hvert fall skamfølelse nok til å gå i enrom til bitter gråt. —

Uforgjengelig som Korints syv søyler.

En analyse av Knut Hamsuns diktning.

Selve stormesteren i norsk litteratur, vårt lands ære og vårt språks stolthet, Knut Hamsun, fyller 90 år den 4. august. Det blir intet vanlig dikterjubileum med vauende faner og flagg denne gang. Talene og de store avisopplag vil også mangle, og på dikterens bord vil nok forfatterens hyldningsadresse savnes sammen med de obligate hyldningstelegrammer og festutgaven av de samlede arbeider. Istedet blir dagen minnet i det stille, i det jevne og det inderlige, slik den gamle dikter selv også ønsker det.

En føler en dyp undring over at Knut Hamsun nu i år virkelig fyller de nitti. Han er altså nesten et sekel gammel, igjen stopper en opp og undres, et sekel — Hamsun? Har en sett Knut Hamsun vil en ikke tro det, han er en staselig mann der alle sjatteringer av grått tilslutt går opp i hårets sølvfarge, rak og med friske og unge øyne. Men aldersbestemt skal han altså være en gammel mann. Men han er det ikke, ikke ennå, ikke i dag.

Som for få andre norske diktere har det falt i Knut Hamsuns lodd å bære Norges navn og landets heder fram til andre nasjoner. Med sin overgivne selvfølgelighet kom han for fremmede folk til å stå som selve symbolet på det land han var vokset fram av og som han med sin diktning hadde gjort så rikt. Få diktere har vel heller vært mer nasjonale enn han, det typisk norske vi alle holder av har i Knut Hamsun funnet sin verdigste eksponent og tolker.

Det var i de brusende og ustabile nittiår at Hamsun 31 år gammel, for alvor kom inn i norsk litteratur med romanen «Sult» (1890), en bok som øyeblikkelig brakte sin forfatters navn fram i rekken av dem som skulle komme til å bety noe i norsk åndsliv. Bak seg hadde han da noen ungdommelige roman forsøk, en pamflett og en satirisk analyse av amerikansk åndsliv.

Hamsuns debut er blitt betegnet som noe av et hallingkast i norsk diktning, en sammenlikning som ikke er så gal. For med Hamsun kom noe helt nytt inn i vår litteratur. Den friske og pågående, myke og lune, underfundige og selvsikre fabulering fikk fotfeste hos oss med ham. Han ble vårt lands første fullbårne romantiske geni.

For Hamsun var — og er — nemlig noe så avlegs som romantiker. Han var langt fra den eneste blant sine samtidige som ble ført inn i romantikken — begynnelsen av nittiårene åndet formelig av nyvakt og ungdommelig romantikk. Men utenom Sigbjørn Obstfelder er det vel av dem bare Knut Hamsun som vil overleve de generasjoner av støvpartikler som framtidig vil øse ut over litteraturen. Typisk for nitti-

årene igjen er den romantiske naturmystikk vi f. eks. møter i «Pan», og ennå mer typisk hamsunsk i sin ordkunst er det vidunderlig vakre anslaget i boken: «I de siste Dager har jeg tænkt og tænkt på Nordlandssommerens evige Dag. Jeg sitter her og tænker paa den og paa en Hytte som jeg bodde i og paa Skogen bak Hytten og jeg gir mig til at skrive noget ned for at forkorte Tiden og for min Fornøielses Skyld. —»

Litteraturhistorikeren elsker å plasere dikterne i rubrikker, de klær dem med klassifiserende og likevel så intetsikende navn, slik også med Hamsun. Men det er ikke nok å kalle ham romantiker, selv om han naturlig er bundet til romantikkens klassiske krav om en grenseløs og unnaetelig subjektivitet. For Knut Hamsun er kunstnerisk sett egocentriske, bundet til sitt eget sinn, eller ennå kortere, han er Hamsun, en romantisk individualist som står trygt på sine egne, selv-tømrete ben.

De ben, det fundament, som hele Hamsuns diktning hviler på, hans program, har han selv uttrykt har vært å skildre: Tanke-nes og Følelsenes Vandringer i det Blaa, skrittlose, sporløse Reiser med Hjernen og Hjertet, sældets Hvisken, Benpibernes Bøn, dets Hisken, Benpibernes Bøn, hele det ubevidste Sjeloliv. Et moderne romantisk program, sterkt psykologisk preget og kan skje sterkest inspirert av russiske mestre som Dostojevskij.

Det som mer enn noe annet har båret Knut Hamsuns diktning fram til mesterskapets høyder er hans suverene formbehandling. Norge har knapt eiet en større stilist enn ham. Hamsuns stil er særpreget rytmisk og lyrisk. Den både glir og glitrer, hans ubendige fantasi og sterke naturkjensle gir hans språk farge som i dette diktet «Skjærgaardsø»:

«Nu glider Baaten
mot Skjærgaardsøen,
en Ø i Havet
med grunne Strande.

Her lever Blomster
for ingens Øine,
de staar saa fremmed
og ser mig lande.

Her var jeg kanskje
i Tidens Morgen
som hvit Spiræa
engang at finde.
Jeg kjender Duften
igjen fra fordom,
Jeg skjælver midt i
et gammelt Minde»

Like suverent spiller Hamsun på alle språkets strenger, like sikkert jonglerer han med alle språkets klangvirkninger fra det mest utsøkte artistiske til det pastorale og episke som i sluttscenen av «Markens Grøde»: «Vokser her intet? Her vokser alt, Mennesker, Dyr og Grøde. Isak saar. Kvældsolen skinner paa Kornet, det stritter ut fra

Paris, side 10

Kampen om samfunnsmakten

Ser en på de politiske partiers programmer fra før krigen oppdager en snart at de er svært like. A-partiet vil innføre både datt og datt, det samme vil høyre og venstre, ja endog kommunistene er svært fromme i sine programmer, bortsett fra noen enkelte marxistiske floskler. Høyre ligger ikke så langt fra venstre og venstre ligger ikke så langt fra A-partiet.

At forholdet i virkeligheten er slik kom klart til uttrykk etter krigen da partiene vedtok det såkalte fellesprogram. De viser alle i sine programmer en rørende omsorg for folket, alle vil de gjerne ta folkets byrder på sin brede makke. Likheten er slående. Det er ull av samme rase.

Når det likevel av og til oppstår gnidninger, helst hvert valgår, skyldes det at de enkelte partipamper hver især vil ha æren av å styre dette regjeringsredne folket. De tåler ikke at andre har makten, det er bare de selv som er flinke nok til det. Han Ola vil ikke styres av han Per, og han Per vil ikke regjeres av han Ola, in casu Martin og Carl Joachim. Den eneste strever i sitt ansikts sved for å rive den andre ned av taburetten. De ligner uskikkelige guttonger som krangler om å få klyve opp.

Det var en mann som het Anders Bergløff som utga en bok han kalte «Etter 2. mai». Det var en motig mann. En sjelden motig mann. Det er vondt om dem i Norge i dag.

Den motige mannen påviste i denne boken sin at det berømte fellesprogrammet endog lå nær opp til Nasjonal Samlings program. Punkt for punkt påviste han at fellesprogrammet bare var en epigon til NS-programmet. Det var bare et noe annet ordvalg, en litt annen redaksjon. Han var mildest talt forbausset den samme Bergløff, over at man satte NS-folkene i konsentrasjonsleirer og samtidig søkte gjennomført deres program. O tempora, o mores.

Og det er flere i dette landet enn herr konkursjef Bergløff som er forbausset. De har nå studert Ape-regjeringens politikk i mange år og funnet at den er en tro kopi av den nazistiske. Dette er ikke noe nytt fenomen. Før 1933 hadde A-partiet sitt forbilde i øst, men etter Hitlers maktovertakelse vendte de sine øyne sydover. De okkuperte Hitlers ideer samtidig som de fordømte Hitlers politikk.

Alt dette viser at hele den ideologiske debatt mellom de politiske partier bare er munnsvær og ordskvalder, en strid om Pavens skjegg. De vil alle de samme midler og målet er bare å sitte regjering. Sitte regjering for en hver pris. Det er samme ulla.

sol.

Vi har god råd!

Etter hva der meddeles fra Oslo, hadde Bredtvedt kvinnefengsel — hvor der i de siste fire år er utspillet så mange tragedier — pr. 1. juli 25 fanger og 40 vokstrakter.

Til

Knut Hamsun på 90-årsdagen!

AV STEIN STURE

Her vokser alt, mennesk er, dyr og grøde.
Her høres Guds mumlen mellom trærne.
Her glitrer snestjernene på nøkne kvister.
Og jeg går og skjælver i et gammelt minde.

Jeg møter Nagel og skimter Glahn,
Victoria og Vandreren med sordinea,
Karen, Teresita og barn av tiden —
og der går Isak, den gamle Kubbe.
Så kommer selsom og slesk Oliver
og alle konene fra byens vandpost
og langt om lenge August Altmulig,
som en utsending fra selve tiden.
Det yrer, vrimler, det gror og modnes
i fuktbarheten, i het ekstase
med nye toner i livsmusikken,
så sødmefyllt og så fullt av under.

Alt dette ga du oss, rik av glede.
Ditt smil, din harme så underfundig
fant vei til mørkeste hjertekroker
og ble til minder som aldri dør.

Og når så verden skal gi deg takken,
da risper torner blandt alle roser,
da hylar berømmen bak slavesvøpen,
i mengdens påsyn du piskes, stenes.

Men la dem hyle og la dem stene.
Ditt navn vil stråle til alle tider.
En verden skapte du, overdådig.
Den gir deg evighets navn til lønn. —

Tyskarbeiderne har torpedert rettsoppgjøret

Sven Arntzen gav ordre om at de skulle straffes - med det resultat at han måtte gå av som riksadvokat

Klikkens snakk om rettferdighet i forbindelse med rettsoppgjøret må for alltid innstilles

En kan ofte se tydelige tegn på den nervøsiteten som rår blant den lille kretsen som er ansvarlige for rettsoppgjøret. Herrene Arntzen, Solem, Andersen og Gundersen er livende redde for at flertallet av folket skal få mistanke om at rettsoppgjøret er galmannsverk, lovbrudd og rettssvik. De benytte derfor enhver anledning til å føre et slags forsvar for sine gjerninger. En såpass søkt anledning som 9-årsdagen for Kongen og Regjerings flukt til England, benyttet Arntzen til en kronikk i Aftenposten for påny å fortelle folket at det var krigstilstand mellom Norge og Tyskland også etter 10. juni 1940. Men bevisene for denne påstand var mildt sagt nokså flau. Og advokaten passet seg vel for å gjengi kapitulasjonsavtalen, eller Churchills takketales for nordmenns frivillige innsats på de alliertes side.

Hadde herrene hatt muligheter for å sette munnkurv på Scharffenberg, er det neppe tvil om at de hadde gjort dette forlengst. En av deres drabanter, et medlem av justiskomiteen, uttalte nylig i Stortinget at Scharffenberg var blitt en landeplage. Ja, han er utvilsomt plagsom for klikken. Da Langeland stod fram, ble herrene mere nervøse enn noengang før. Nå mobiliserte de både pressen og rettsapparatet og Regjeringen, som støttet opp med en kongelig resolusjon fra Gundersen. Fanebusten bare puttet man inn. Det kunne en ikke godt gjøre med mil.org.sjefen. Han må tas mere listig og pyntelig. Herrene har lagt sine hoder i bløt, og de har en plan. Nå går de i angst for at planen ikke skal lykkes.

Nei, det er sannelig ikke så greit å stå som forsvarere og ansvarlige for det eiendommelige norske rettsoppgjøret. Det kan på forhånd sies at herrene ikke vil få fred i sin sjel for rettsoppgjøret så lenge de lever.

Og hvorfor?

Jo, fordi rettsoppgjøret fra først til sist er totalt forfeilet. Det kleber så mange feil ved det at de ansvarlige aldri vil kunne gå fri for bebreidelser eller for-dømmelser.

Vi skal i denne artikkel ta for oss bare én side av rettsoppgjøret som er nok til å stemple det som en uhyrlighet.

Det er en kjent sak for alle utenom rømlingene og klikken at NS-folkene nettopp var dem som ytet tyskerne den minste bistand. På få unntakelser var NS-folk opptatt med å gjøre nytte for seg i sitt vanlige, sivile yrke. Og de slet mere enn noen andre for å berge befolkningen frelst gjennom okkupasjonstiden, det være seg i kommunestyrene, i

kommuneforvaltningen eller innen statens mange organer. Overalt hvor jøssingene stod evneløse eller maktesløse, måtte NS-folkene rykke til unnsetning. Derfor var stillingen for folket og landet såpass god som den var da krigen sluttet.

Nei, det var ikke NS-folkene som gikk tyskerne tilhånde — det var ikke dem som meldte seg til tjeneste for å bygge flyplasser, festningsverker, tanksperringer, bunkere, skytestillinger og og andre krigsviktige anlegg. Det var bare såkalte gode nordmenn det — i et antall av 200—250 000. Og de tjente gode penger på tyskerne. Derfor søkte de fortvekk permisjon fra sitt vanlige arbeide og drog på tyske anlegg.

Det var mange rett-tenkende mennesker som forsiktig pekte på dette forhold etter freden. Hvis noen skulle straffes, måtte også tyskerarbeiderne tas med. Ingen kunne benekte bistands-handlingene. Og hvis rettsoppgjøret skulle være rettferdig —

Omsider kom det virkelig en melding i avisene om avstraffelse av tyskerarbeiderne. Det var den 22. februar 1946. Avisene gjengav med store overskrifter et rundskriv som riksadvokat Sven Arntzen hadde sendt statsadvokatene for landssviksaker. Rundskrivet var formet med meget snille vendinger, men et lite innhogg i tyskerarbeidernes veldige hær aktet Arntzen tydeligvis å gjøre, for å bevare skinn av at rettsoppgjøret skulle virke rettferdig. I rundskrivet het det bl. a.:

«Det vil ikke bli tale om å anvende straff overfor alle de tyskerarbeidere som kan klendres for sin opptreden. Det må i første rekke bli en oppgave for den organisasjon vedkommende står tilsluttet å finne en passende reaksjon.

Det er på den annen side ikke tvilsomt at enkelte arbeideres forhold er så uverdige og graverende at det er nødvendig å reagere med straff.

Blant de momenter som må tillegges vekt, nevner jeg først arbeidets art. Undertiden vil dette moment i seg selv være helt avgjørende. Således lot de tyske myndigheter i enkelte tilfelle utføre arbeid, f. eks. underminering av veier og bruer som bar tydelig preg av at de regnet med muligheten av nær forestående krigsoperasjoner på vedkommende sted. Den som frivillig har deltatt i sådant arbeid, må straffes. Dette gjelder selv om han ikke har hatt noen særlig høy arbeidslønn, og uten hensyn til om han på forhånd hadde et dårlig lønnet arbeid.

Det var dog sjelden at arbeidet hadde så umiddelbar betydning for den tyske krigsmaskin (Ebm)

Derimot er det mange som har arbeidet med tyske bunkers og an-

dre befestningsanlegg, på flyplasser e.l. Blant dem var det en del som gikk fra fast norsk arbeid med vanlig bra lønn, eller som med letthet kunne fått sådant arbeid.

Når de likevel foretrakk å arbeide for okkupasjonsmakten, var grunnen ene og alene den at de tjente mer penger. Det var andre som søkte arbeid på tyske anlegg fordi de var arbeidsløse eller fordi de på forhånd arbeidet for lønninger som ikke var tilstrekkelig til at de kunne underholde sine familier. Regelmessig må de førstnevnte straffes, men ikke de sistnevnte.

Riksadvokaten nevnte imidlertid at det også kunne bli tale om å straffe endel i den sistnevnte gruppen.

«Det gjelder når de på arbeidsplassen har gått fienden tilhånde med særlig stor iver, for derved å skaffe seg uforholdsmessig stor fortjeneste. Således er det opplyst at arbeidere på enkelte steder istedetfor å arbeide for norske entreprenørfirmaer slo seg sammen i 5-mannslag og direkte overfor tyskerne tok akkord på å bygge bunkers. Derved kunne de tjene flere tusen kroner pr. mann pr. måned.»

Ja, slik het det i daværende riksadvokat Sven Arntzens rundskriv. Det er nærmest kuriøst å lese det i dag.

Hvordan har det gått med rettssakene og dommene over tyskerarbeiderne? — Er noen tyskerarbeidere dømt på deres hjemsted? Nei, vi ser ikke annet enn at tyskerarbeiderne setter nesa mot sky og er svært så krye av sin «nasjonale holdning». Mange av dem har betalt gjelden på husene sine, og fruene deres spankulerer omkring i pelskåper og annet skinnstøy.

Var det kanskje ingen som tok hensyn til Arntzens rundskriv? Jo, naturligvis — så lenge det gjaldt. Politiet gikk i gang med etterforskning. I «Aftenposten» for 23. februar stod det følgende notis som det nå er underlig å lese:

«Hvor mange tyskerarbeidere kan det bli tale om å botelegge og idømme tiltalt etter det siste rundskriv riksadvokaten har sendt landets politimestre? Foreløpig er det ingen som har noen virkelig oversikt og kan gi noen tall.

En av de politimestre som er kommet lengst med arbeidet er politimester Neiden i Hønefoss som administrerer Ringerikes politidistrikt. Han hadde allerede på et tidlig tidspunkt i fjor disse saker, klare, men avventet nærmere bestemmelse om retningslinjene fra riksadvokaten.

I en samtale med Aftenposten opplyser politimester Neiden at etter den oversikt han har i dag, vil det i hans distrikt bli i alt 1900 landssviksaker. Av disse vil det bli ca. 100 tyskerarbeidssaker, eller ca. 5 prosent av de samlede saker.

Nå er forholdet det at Ringerike ikke er noe typisk distrikt for tyske krigsviktige anlegg under krigen. — Da skal forholdene være ganske annerledes enkelte steder langs kysten, hvor politimesteren opplyser at «halve bygda» i et distrikt var med på krigsviktige arbeider for tyskerne. Så prosentsetningen kan altså bli noe forskjellig.»

Men hva var det som bevirket at alle tyskerarbeiderne gikk fri?

Jo det er det lett å tenke seg. Arntzens rundskriv ga et sjokk i tusener av tyskerarbeideres sanser visste at de ville bli rammet. De løp da sporenstreks til sine fagforeningsformenn og beklaget seg, de truet med å forlate både fagforeningen og arbeiderpartiet. Fagforeningsformennene (som i mange tilfeller selv var tyskerarbeidere) løp videre til samorganisasjonene og fagforbundene — deres folk løp videre til Landsorganisasjonen, som forela saken for arbeiderpartiets sentralstyre. 250 000 tyskerarbeidere — landssvikere, men solide arbeiderpartistemmer for det meste — skulle man gi dem på håten for en klossete riksadvokats skyld? Nei, da var det nok bedre å la riksadvokaten gå.

Og slik ble utgangen. Arntzen fikk ordre om å trekke seg tilbake. Det het så pent at han ønsket seg fritatt for å kunne skjøtte sin advokatpraksis. Og så kom Aulie, som tilbakekallede Arntzens rundskriv. Men denne tilbakekallelsen kom ikke i avisene. Det kunne være morsomt å se ordlyden. Kanskje major Langeland vil skaffe oss den?

I aksjonen mot tyskerarbeiderne fikk Sven Arntzen en nest-

Forta. side 2.

Ettertanke

Jeg er stengt bak rustne hengsler,
innestengt bak lås og slå.
Evig går nu mine lengsler
mot det som jeg ei kan nå.

Hvor jeg føler, hvor jeg brenner
slik som sorgen i mig brenner.
Jeg vil ut i lys og sol
plukke blomst og markfiol.

Jeg har livets spire i mig.
Hemmet er den i å gra.
Vil man ikke frihet gi meg
for jeg mister livets tro?
Hvem kan leve slikt bak gitter
utan å bli hård og bitter?
Vil den dag da aldri komme
at min trengselstid er omme?

Da som lever trygt derhjemme
kan du få i hjertet ro?
Kan din neste helt da glemme,
den som lider for sin tro?
Du kan hevment uvær stans
ødelegge hatets stans.
Hat og hevn og sorg og savn
er det landet ditt til gavn?

CAMILLA LUND.

Vi nevner et navn.

Vi nevner et Navn —
straks syder det mot oss
i Kornakres Guld,
det leker i Skoger,
det lukter av Muld.
Sol dirrer om Dagen,
Dugg driver om Kvæld,
det suser i Fjæld.

Vi nævner det Navn —
det bryter imot oss
med Livet fra Sjø,
med Hvalbruk og Fugler
og Baater rundt Ø.
Det ropes og svares
med langveis Lyd
— en Verden av Fryd!

Vi nævner det Navn —
da blandes i Lyden
av sydende Korn
og Hvalbruk og Fugler
en Vaktmands Horn.
Selv Verden stod ofte
med lyttende Blik
naar Horntonen gik.

Slik skrev Knut Hamsun til Bjørnstjerne Bjørnson på 70-årsdagen. Det kunne like gjerne vært omvendt, for vår siste gjenlevende Nobelpristakers navn kan tryggesettes ved siden av den første. En verden av fryd! Kan det tenkes noen kortere og mer treffende karakteristikk av Hamsuns egen diktning? Og vaktmannens horn? Led det ikke like sterkt og ofte fra hans stolte borgtårn over en svak og vinnende slekt?

Vi nevner det navn . . .

Men horntonen huet ikke alltid paapene i Polden. Og da det ble slutt på den stormaktskrigen som de hadde svunget sine pokaler for i London, ble de så begeistret over resultatet og så skamfulle over sin egen innsats at de ikke så noen annen utvei enn å begynne en ny krig som de selv kunne ta del i. De erklærte krig mot egne landsmenn, også mot ham, den største. De nevnte det navn og kalte ham landsforreder — han som hadde kastet mer glans over Norge enn noen annen siden Ibsens og Bjørnsons tid. Han hadde skrevet i avisene, sa de. Han hadde sveket London, sa de. Var det så ikke rett og rimelig om de tok fra ham gården? De trengte jo penger, blant annet til æreslønn for seg selv.

Han kunne ha svart dem som han skrev i 1912 i «Den siste Glæde»: «Til dig, den nye Aand i Norge! Jeg har skrevet dette under en Pest for en Pests skyld. Jeg kan ikke stanse Pesten, nei den er uovervindelig nu, den huserer under national Beskyttelse og under Tararabondeay. Men engang stanter den nok. Imidlertid gjør jeg det jeg kan imot den, du gjør det motsatte.»

Han svarte ikke det. Han svarer omtrent ikke, han ga avkall på å stå å være flink i retten, for han hadde sett hvor lite det nyttede andre. Men han sa et og annet som vil minnes når mange av tidens guder er glemt. I forhørsretten ble han spurt hvordan han kunne melde seg inn i NS (hva for svrig saker ble bevist at han ikke hadde gjort). «Hvordan kunne nå De finne på det, De som er så klok?» sa dom

meren. — «Klokere menn enn jeg gjorde det, herr dommer. Endog dommere, herr dommer. Det ble ikke sagt mer om den ting.

I over fire år har Dagbladet og andre kulturorganer anvendt all sin kunst og flid for å framstille Knut Hamsun som en erke-nazist og Hitlerlakei, en mann som i nasjonens nødsår brukte sin penn til å håne alle patrioter og hylde landets fiender. «Rettsforfølgningen mot ham har brakt fram nok materiale til å vise alle som vil se det, at framstillingen er bunnfalsk. Nå vet vi hvilket kjempearbeid han gjorde under krigen nettopp for å redde patrioter som var kommet i ulykken. Vi vet at det nesten ikke gikk en dag uten at han fikk brev og telegrammer fra gode nordmenn som tryglet ham om å gjøre hva han kunne hos tyskerne for å få frigitt eller benådet sønner og ektemenn

som hadde rotet seg borti mer enn de kunne makte. Han skrev og telegraferte, gjerne midt på natten om nødvendig, han henvendte seg til Terboven, til Ministerialdirigent Müller, til Overkommandoen og til Hitler selv. Han måtte legge andre ting til side, for han var ikke lenger noen ungdom som kunne hoppe fra det ene emnet til det annet, derfor har vi heller ikke fått fortsettelsen av «Ringens slutet», som han sikkert selv betrakter som en torso. Han reiste til pressekongresse i Wien, ikke «for å la seg hylde av nazistene», som Dagbladet alltid brøker, men for å treffe Hitler og si ham personlig hvor galt han stelte seg i Norge. Vi vet at han ga Hitler en overhaling som han aldri hadde fått maken til, at han forlangte Terbovens avsettelse, at han brølte mot de tyske dumheter i Norge i slike ordelag at tolken ikke våget å oversette det han sa. Pressesjef

Dietrich forteller i sin dagbok at Knut Hamsun leste Hitler teksten uten hemninger, og at de begge var like rasende da de skiltes. Hadde han vært en hvilken som helst annen, er det lite tvilsomt at han ville fått en brå ende.

Men tyskerne elsket Hamsun, som de selv hadde vært de første til å anerkjenne dengang ingen andre skjønnte hva der bodde i ham. De tilga ham meget og oppfylte hans bønner så langt råd var. Rundt i Norge sitter det i dag mangen opplagt døds-kandidat som kan takke «landsforrederen» på Nørholm for at de slapp billigere fra sin okkupasjons-ulykke enn krigens strenge lover forordner. De kunne si med Hamsun i diktet til Bjørnson:

Alt saa du dig Tid til: at rydde, at hægne, at nære,
og alt tok du paa dig, din Bredde var skapt til at bære.
Nei sitte og gjøre dig sjælden og aagre en Dag med dit Navn!

Du gav det til Pris for hver Ravn. Du hadde slik Raad til det, Mester, du hadde saa bredfuld en Favn.

Vi kan ikke vente at patrioter i seiersrus (kanskje med sterke trykk på siste ledd enn på første) skal tale Hamsuns språk. Men en smule enkel takknemlighet ville ikke ha vankledt dem.

Hamsun skrev i avisene, sier de, og der har de for en gangs skyld rett. Han ble av patriotenes egne slektninger innvidd i flere tragedier enn kanskje noen annen. Han hjalp der han kunne, omhjertet og utrettelig som han var, men han unnlot heller ikke å advare mot dumheter som bare kunne føre til dom og død. En slik advarsel er artikkelen «Nu igjen —!», skrevet mens han arbeidet for å få benådet tretten dødsdømte. «Han hånte våre patrioter», hulker redaktør Syversen i Dagbladet med jevne mellomrom, og det lyserøde fredsfar Mimi Sverdrup Lunden gikk i den grad på limpinnen at hun oppfordret bladet til å trykke Hamsuns artikkel opp igjen så alle kunne se hvor forferdelig han hadde vært. Redaktør Syversen har ikke fulgt rådet, for han vet at da ville hans egne anklager falle sammen som et korthus. Hamsun hånte såvisst ingen. «Nu igjen (Forta. side 7)

naar England har seiret vil de som givendes al den Velsignelsen de har set i et Syn. De skal bare vente. Løve sit rolige Liv, røkte sin daglige Gjening, holde sig ved sit Hus og under sit Fikenstræ og bare vente.

Og ikke sætte Livet til — Det gjør ikke godt at faa Brever fra Foreldre og Paarørende om de ulykkelige som nu er dømte og skal dø. Det er Ungdom og Ungdoms Haap os her er spildt, det er saa sørgelig, enhver kan tænke med sig selv og sine egne. Disse Brever nu igjen, det er oprakte Hænder og Rop om Forben.

Knut Hamsun

Nu igjen —!

Av Knut Hamsun

den 13. februar 1943

Det kommer Gang paa Gang Bønner om Hjelp til at søke Naade for Dødsdømte.

Det er Foreldre og Paarørende som skriver, og det er uten Undtagelse unge Folk som er dømte og nu skal dø.

Hvad har de gjort? Det vet vi alle: de har arbeidet for England. I dag igjen et nytt Tilfælde: 13 unge Folk sitter i en Leir i Nærheten av Oslo og venter paa Døden. De har arbeidet for England.

Det er engelsksinnede Folk dette — og dem om det! De tror paa Englands Seir, de ønsker denne Seir og vil hjelpe til med den — dem om det ogsaa! Men 13 Mand til Englands Hjelp? Og selv om det var 13 Hundrede — hvortor hjelpe England som jo allikvel vil seire? Er det Forstand og Logikk i den Tankegang? De har tre Aars blodige Erfaringer for at det fører bent til Dom og Død for dem. De kunde bare ha holdt sig stille og ventet til England hadde seiret.

Somme gaar vel med i det farlige Komplot for at være Karer. De er Venners Ven og Sammensvorne, de er tause Medvidere i en Hemmelighet, det er stor Mystikk, — slikt hører Ungdommen til. Men de ældre, de som skulde være mere modne, hvordan med dem? De har ikke kunnet styre sin Desperasjon, de har handlet helt utenfor al Forstand og alt Ansvar like ned i Fortapelsen. Det er dette de har gjort de har Skyld for sig selv og for allesammen.

Disse Folk som tror så fuldt og fast paa Englands Seir, de synder jo mot Meningen i sin egen Handlemaate: de vil arbeide for England, men de berøver sig selv Midlet dertil ved at — gaa under. De trosser alle Raad, al Risiko, sine egne Bønner, sin Fornuft og gaar under. Og det var ikke Meningen.

Det skulde vel ikke være litt ungdommelig Karslighet i dette endog hos de ældre Vogebaerer? Saa sørgelig det lyder, men det kan tænkes. De vil imponere Kammeratene, de vil vise sig. Men det tar en altfor alvorlig Ende.

Hvad har de egentlig tænkt at oppnaa ved sin Dristighet? Det kan ha været en taaket Ide hos dem om mere Frihet — hvad vet vi. Det kan ha været en Vision om at Arbeidet for England i det hele tat medførte Velsignelse. Tilslutt blir de kaldt ut en mørk Nat for at motta en Sending Vaapen. Det er det store Øieblik, nu skal de oppnaa noget. De vil begynde at skyte paa okkupasjonsmakten!

Men 13 Mand — eller lat oss atter si 13 Hundrede Mand, gjerne det — har de den ringeste Utsikt til at kunne oppnaa noget med sine Vaapen? I hvert eneste Tilfælde vil det bare ende med nu som før at Tyskerne tar og klapper dem ned med flat Haand. De har ikke Greie paa hvad Mandskap og Vakhold og Politikk de er utsat for, de vet ikke hvor mange Øine som hviler paa dem, at de kanskje er iaktatt Uker og Maaneder, at deres Skridt er fulgt, at Fælder er oppstillet for dem, de arbeider iblinde, de vet igen Ting, de er uvitende — indtil en Dag Ulykken slaar sammen over dem — da faar de vite!

Dette er en tale til de engelsksinnede. De burde ha saa meget Meneskevet tilovers endda at de tænkte sig om. De vil hjelpe England — godt, dem om det! Men de kan ikke hjelpe England ved at utrydde sig selv. De tror at England vil seire — javel! Men hvorfor da utsætte sig for en halsløs Risiko paa Forhaand? Det viser sig jo at være uten Nytte, og det viser sig at være Døden. Men

Tanker om tingene

Nordisk Tidende har merkelig nok gitt plass for følgende artikkel av Sverre Norberg:

Jeg ser av «Nordisk Tidende» at Fredrik Haslund igjen har vært på en liten, men sikkert påkrevet, tur i Amerika. Og at han er betenkt over at de norsk-amerikanske tar klagen fra Norge dypt alvorlig.

Han benekter ikke at det daglig strømmer en flom av bitre klager fra Norge til slekt og venner her borte. Han kan bare ikke forstå at noen amerikaner kan være dumme nok til å bry seg om slike uvettige klager fra et befridd Norge, hvor et marxistisk byråkrati og en frekk svartebørs danner ytterpunktene for rammen om det daglige liv. Ja, også en koselig liten luftetur til Amerika da for dem som er heldige nok.

Nå har det alltid vært noe bevisst smilende over Fredrik Haslunds partipersonlighet. Man kunne si at hele hans måte å ta tingene på er så yndig avvepenende. Så snakker han om fisk, når det gjelder kjøtt, og om statsmyndighetene, når vi spør hva slags befrielse egentlig kom til Norge etter nazistenes og quislingene var drevet på dør.

Det er bare et fast punkt i Fredrik Haslunds lille koselige verden, og det er statsmyndighetene.

Snakker han om dem, blir det en egen varme i røsten. Statsmyndighetene, ser De, de er så velmenende, så folkelige, så menneskevennlige, så lure og så egenrettferdige, at mot dem må det ikke øves kritikk.

Når man i sin ungdom var opplært i Norges grunnlov, kan det jo imidlertid ikke nektes at man ikke kan begripe hvor det er blitt av Grunnlovens pgr. 100 etter 1945. For den ene paragrafen sier «Frimodige ytringer om statsstyrelsen og en hvilken som helst annen gjenstand er enhver tillatt».

For amerikanere synes det å være noe lummert om Norges politiske og kulturelle etterkrigs-liv. Det er blitt en slags mental og moralsk borgfred mellom partiene i et etterkrigs-Norge, hvor folk lærer å gå på tøfler, så at de ikke skal forstyrre planøkonomens arbeidsro.

Imens betaler borgerne seksti prosent i direkte og skjulte skatter.

Karl Marx trodde at det trengtes en revolusjon til for å få ende på dem som ikke ville godta marxismens gudløse slavemoral. Stakkars hjemløse Marx, han kunne jo ikke ha forutsett at en naziokkupasjon kunne gjøre borgerne i et fritt land så trøtte at de inngår borgfred med marxistene på en fortunlet nasjonalromantisk basis.

Nå, denne marxistiske utnyttelsen av nasjonalromantikken var jo planlagt den også, i Kingston House, nedenfor Hyde Park i krigens London.

Så blir det da med de tusen på tusen små personlige klager fra Norge til oss herborte. Også med Amerika-besøk av produksjonsekspedisjonsutvalgsformannen

Fredrik Haslund og andre smilende propagandister for det marxistiske Norge.

Det er vist både sant og visst det ordet av Handelsdepartementet i Oslo til den amerikanske ambassade, at hadde det ikke vært for Marshall-plan-millionene ville den planøkonomiske marxisme som har dominert Norge siden befrielsen ikke ha vært mulig. Det er ironisk at det er det frie og privatkapitalistiske Amerika som holder Europas planøkonomiske eksperiment gående.

Inntil videre. For engang kan det jo være at Europa oppdager at når alle «arbeider for Staten», så blir det ingen som gidder arbeide lenger.

Sven Hedin:

Utan oppdrag i Berlin

Fahleramty & Gumdlius — Stockholm

Sveriges «grand old man», Sven Hedin, den siste av sin generasjon, — Skandinavias offentlige samvittighet — har nettopp sendt ut en uoffisiell bok om sine reiser i Tyskland og sine samtaler med ledende tyskere før og under den siste verdenskrig.

Ingen i Skandinavia kjenner Tyskland, gjennom mer enn 50 år, bedre enn Sven Hedin. Jeg nevner hans tidligere arbeider «Tyskland och Världsfreden» og «Femtio år i Tyskland».

Sven Hedin har alltid hatt sine egne meninger og mot til å hevde dem, uansett om han derved støtte tidens

såkalte «guder» på mansjettene.

Den siste bok, sprudlende vital, — skrevet av en mann på 84 år, er bygget på personlige notater og har derfor en høy litterær verdi som et autentisk aktstykk fra krigens år. — Hedin hjalp til å forhindre at dødsdommene over en rekke nordmenn ble eksekvert, han talte jødene sak på høyeste hold i Berlin, han var, sin høyealder tiltross, på ferde overalt.

Boken fortjener å bli lest og diskutert, den bør innlemmes i folkebiblioteker, selv om diverse beskrevet fremmasse fra krigsåra og særlig etter — må lagres på mørkeloftet —.

Hedins vitenskapelige ferder er kjent over hele verden, mindre kjent for den nålevende generasjon er hans «varningsord», overhørt og neglisjert i sin tid, men med en uhyggelig aktualitet i dag etter A-pakt og notetrykk fra den moskovitiske bjørn —.

Harald Hjørne og Rudolf Kjellén arbeidet begge for å åpne øynene hos en drømmende opinion i Skandinavia.

Nå står bare Sven Hedin igjen i Sverige, tilveksten til det svenske akademi, innvarsler ingen vårlom og gullalder.

I Danmark skriver Nobelpristakeren Johannes V. Jensen om den hvite manns kolonisasjon i Afrika, mens søsteren Thit Jensen har slått seg på høyere spiritisme.

I Norge har vi grofftemenskens, Herman Wildenvey som ensomt drysser sine ville vekster, en kronisk kritiker og essayist som Alf Larsen. Knut Hamsun fyller 90 år 4. aug. han er oversatt i større grad enn selve Henrik Ibsen —

Jo, Bergstadens store dikter har nettopp gitt ut noen avisartikler, — det dårligste han har gjort.

EGGE erindrer, og så har vi jo Johan Bojer.

Gullalderen er forbi, tross roman-konkurranser lykkes det neppe å lage noe ut over hverdagen.

Når dverge kaster skytter
så er det solefallstider.

Pretar Peregrinika

avis. «Rettsbevisstheten» hadde seiret, og Dagbladet kunne atter innkassere 25 øre i løssalg på torvet i Polden. Men rundt omkring i verden satt det nok både en og to som lurte på hvilken art av faunaen disse nordmennene tilhørte.

Også det spørsmålet hadde mesteren selv gitt svar på. Det står å lese på siste side i den boken han ga ut i 1933:

Et Hav av Sau blev Sjømandens Død, staar det i Visen om August.

Han kunne ha tilføyd: Og alle sammen hadde tatt juridisk embetseksamen som takk for at de personlig hadde vunnet verdigringen.

Kanskje bokens tittel også har noe å si oss i dag: Men Livet lever! Og som han sa under rettssaken: «Det kommer vel en Dag i morgen ogsaa. Og jeg kan vente».

G. B.

Vi nevner et navn —

Forts. fra 6. side.

—!> gir ikke uttrykk for annet enn en god nordmanns sorg over at folk aldri tenker på konsekvensene før de gjør sine dumheter. Vi gjengir artikkelen her i «8. mai» for endelig en gang å avlive løssalgslegenden om Hamsuns hån over våre dødsdømte. Han kan fremdeles være bekjent av det han skrev under okkupasjonen. Det er ikke alle som kan det, herr Skavlan!

Det folk som nest etter tyskerne har hatt den dypeste kjærlighet til Hamsuns diktning, er utvilsomt russerne, og det vakte forferdelse blant opplyste russer da de fikk høre at heltene fra London ville anklage verdens største dikter for landsforræderi. Karl Evang fortalte i Arbeiderbladet høsten 1945 om en samtale han hadde påhørt mellom justisminister Terje Wold, Molotov og Maisky, hvor russerne ikke la skjul på hva de mente om en politiaksjon mot Knut Hamsun. Men hr. Wold bar ikke sitt navn forjeves. Den 88 år gamle herre til Nørholm ble overmanet og tatt til fange under utfoldelse av drabelig heltemot fra den framdukkende Gjemmefront han ble sperret inne i Grimstad sykehus, deretter internert på Landvik gamlehjem, til slutt puttet inn på Psykiatrisk klinikk i Oslo, — formodentlig i det patriotiske håp at det skulle lykkes dertil innrettede spesialister å si at hans forstand var varig svekket. Det gikk ikke. Den klarte endog påkjenningen av et halvt års psykiatrisk pleie. Men den ranke, ungdommelige 88-åringen som ble brakt inn på anstalten, forlot den et halvt år

etter som en gammel og halvblind mann. Det forlyder fra Sverige at han har atskillig å fortelle om grunnen til det i den nye boken han har skrevet, «Paa igjengrodde Stier», som kommer til høsten i praktisk talt alle kulturland.

Etter disse forberedelser kom så rettssaken mot Knut Hamsun i Grimstad den minneverdige 16. desember 1947. «8. mai» har nylig gjengitt den lille talen han holdt ved den anledning, et lite meseterverk av Hamsunprosa som for alle tider bevarer minnet om etterkrigsårenes patr-idiotmentalitet i Norge. I den desembermørke tingstuen, «opplyst» av en parafinlampe for at dikterhøvdingen — med den smule gangsyn han hadde igjen etter sine psykiatriske opplevelser — iallfall tilsynelatende skulle få adgang til å se sine notater, tok da rettsstaten Norge det avgjørende skritt vekk fra all ære og anstendighet. Knut Hamsun, den største og norskeste av alle nålevende nordmenn, ble med to mot en stemme fradømt heder og eiendom. Patriotismen hadde seiret. Og igjen kunne han ha sitert seg selv fra mange år tilbake:

Ingen har stunder saa svake som nettopp den Stærke, udækket Kriger er ufrels i Kulernes Spil. Var det for nogen en Seir i at hulle et Mærke vajende ned fra en Skute med Bredsidan til?

Visst var det en seir, det framgikk tydelig av krigskommunikasjonene fra Grimstad i alle norske

Hvorfor ble det ikke riksrett?

Av Bjørn Vardaas

Boken vekker oppmerksomhet. Den er avslørende. I et særskilt avsnitt inntegår forfatteren professor Andenæs med særlig virkningsfulle argumenter, og meget overbevisende.

Pris kr. 3,50.

I bokhandelen og direkte fra

VARD FORLAG
Møllergt. 7
Oslo

Ukens kronikk:

Moralske Standarder

I «Morgensbladet» nr. 16 1949 har lagmann Erik Solem en omtale av den nye utgave av professor Ragnar Knophs bok: «Rettslige standarder». Han skriver der bl. a. «Den største del av boken er viet Grunnlovens § 97 om at lover ikke må gis tilbakevirkende kraft. Knoph hevder bestemt, at denne lovregel er en slik standardregel, som bare gir dommeren et direktiv, som etter hans mening særlig går ut på, at den lov som der er spørsmål om ikke må opptre som hensynsløst overfor eldre rettsforhold at det ikke stemmer med de fordringer man har lov til å stille til en rettsstat.» Det er altså en friere tolkning av dette viktige grunnlovsbud Knoph står til lyd for.

En kan godt tenke seg, at herr Solem har bruk for professor Ragnar Knophs autoritet når det gjelder å forsvare den «friere tolkning» av Grunnlovens § 97 som er praktisert i det lovgivningsverk som herr Solem er en av fadderne til.

Men der gis også visse «Moralske standarder» som enkelte av våre jurister burde ha for øye under sitt ansvarfulle virke. Ikke minst når de vil opptre som veiledere for legfolkene. Vi kan ikke lese ovenstående silst anderledes enn at herr Solem gir det utseende av at professor Knoph generelt betrakter Grunnlovens § 97 bare som et direktiv, en standardregel, som tillater en friere tolkning.

I «Aftenposten» nr. 59 1949 finner vi imidlertid en tydeligere anmeldelse av samme bok, skrevet av høyesterettsdommer Sverre Grønne. Han sier:

«Annet avsnitt handler om Grunnlovens § 97, bestemmelsen om at ingen lov må gis tilbakevirkende kraft. Her tar professor Knoph til orde for den oppfatning at grunn-

lovens § 97 på formuesrettens område (uthevet her) må oppfattes som en standard, en regel som ikke setter absolutte skranke for adgangen til å anvende en ny lov på eldre forhold. Det som grunnloven forbyr er en tilbakevirkning som etter innsiktsfulle og forstandige folks rettsopfatning ville innebære et urettferdig og vilkårlig overgrep.»

Det er altså på formuesrettens område prof. Knoph står til lyd for «en friere tolkning» av Gri. § 97. Men se det finner herr lagmannen i sin offentliggjorte «rettsbetegning» det uønskelig å gjøre merksam på. På straffereettens område har Knoph øyensynlig all respekt for § 97 siden den ikke er opptatt til behandling under denne synsvinkel.

Undres om det ikke ville være en taknemlig oppgave for en behjertet jurist å utgi en bok om «Moralske standarder» så ord som «vinkelskriver», «justiser», «saksforer» og lignende kunne utgå av det norske sprog.

Herr lagmann Solem setter øyensynlig prof. Ragnar Knoph meget høyt. Vi skal derfor tillate oss å sitere en annen av Knophs skrifter nemlig «Ret og rettsbevissthet» 1923 side 22. Der står:

«Å stille rettsfølelsens skjønn opp som øverste rettsprinsipp, enten det nu skjer under den ene eller den annen teoretiske formulering — ville være det samme som å innføre anarkiet ved lov.»

Undres om det ikke var det lov-makerne har gjort i de senere år: De har iallfall for «rettsoppgjørets» vedkommende hatt svært så travelt med å dekke seg bak «rettskjenning» for å forsvare sine overgrep.

Fortølgelsen fortsetter

Blant de offentlige kunngjøringer finner vi følgende:

Immatrikulering ved Universitet i Oslo.

Immatrikulering finner sted torsdag 1. september 1949. De studenter som vil melde seg, må oppgi hvilket studium de velger prinsipielt og hvilket subsidært. Meldingen skrives på skjema som blir utlevert fra de eksamensberettigede skoler eller fra Universitetets sekretariat. Med meldingen skal følge: 1) Artiumsbevis, 2) avgift kr. 50.

For studenter som har tatt artium 1945 og tidligere år må leveres beviselse fra to offentlige tjenestemenn om at vedkommende ikke har eller organisasjon under Nasjonal Samling eller under okkupasjonstiden har vist unasjonalt holdning.

Meldingen må være kommet til Sekretariatet innen fredag 15. juli 1949 kl. 14. Etter den tid mottas ikke meldinger.

Altså: Fremdeles fortølgelse. Det er fremdeles slik tross alle smukke tale-måter, at det ikke er nok å ha sonet sin straff etter emigrantregjeringens provisoriske anordninger. De unge gutter og piker skal fortsatt brennemerket og avskjæres fra en akademisk utdannelse. Er det så noe å undres

over, at de benytter enhver anledning til å komme ut av landet, et fedreland som de i god tro og av fullt hjerte ofret alt for?

Etter å ha skrevet dette kom vi tilfeldigvis over nr. 151/49 av Arbeider-Avisa, Trondheim, og leser der i en artikkel merket H. K.:

«Galenskap og selvmord ville det være hvis norske skoler og universiteter for statens penger lot folk få utdannelse som er motstandere av regjeringen og dens politikk.

Tenk om fredelige, lange og tynne kirke- og undervisningsminister Lars Moen sto opp og sa dette i stortinget. Alle ville protestert og trodd at statsråden var blitt gal, — og de ivrigste og mest høyrestede protester ville kommet fra kommunistene med Jørgen Vogt i spissen.

Men sånt er daglig kost i folkedemokratiet — —»

Vi gjør disse ord til våre, men spør samtidig: Er da virkelig Norge under A-regjeringen blitt et fullblods folkedemokrati?

Den fredelige Lars Moen kan da vel ikke være helt uvitende om, hva en av hans mest loyale undersåtter, Oslo universitets rektor, har bedrevet når han fortsatt fortølgert anderledes tenk-

Offisielt dokument avslører —

Forts. fra side 2.

fritt å avgjøre hvilken vekt den ville legge på forklaringer som var framskaffet på denne måte. Men alle vitneprov ble tillatt framlagt.

En 18-årig gutt hadde etter en serie slag skrevet ned en forklaring som man dikterte ham. Da man var kommet til side 16, ble han ført tilbake til cellen for natten. Tidlig neste morgen hørte de, som var innesperret i cellene i nærheten, ham rope: Jeg vil ikke mer lyve på den måten. Da fengselsvokteren senere kom for å avhente ham til avsluttende vitneforklaring, fant han guten hengende død i fengselsgitteret. Til tross herfor ble hans forklaring, som ikke engang var underskrevet, tillatt benyttet som bevismateriell i prosessen mot de andre.

Mange ganger ble en fange, som vegret seg for å skrive under, ført til et svakt opplyst rom, hvor det satt en gruppe av sivile undersøkelsesdommere i armeuniform rundt et sort bord med et krusifiks i midten og to lys på hver side. «Her har De vår amerikanske rettergangs-måte», sa de til den anklagede. Denne skinnrett avsa så sin dødsdom og la til: «Om et par dager blir De hengt, så snart generalen har bekreftet dødsdommen. Men hvis De i mellomtiden underskriver denne tilståelse, så kan vi få Dem fri». Selv da var det enkelte, som ikke ville skrive under. Vi var opprørt over en så frivol bruk av krusifikset.

I et annet tilfelle kom en mann forkledt som katolsk prest (det var en undersøkelsesdommer) inn i cellen til en anklaget, hørte hans skriftsmål, ga ham absolusjon og etterpå det vennlige råd: Skriv bare under på alt som undersøkelsesdommeren forelegger Dem. Det vil bringe Dem friheten. Selv om det er falskt, så kan jeg på forhånd gi Dem absolusjon for den løgn, som De da forteller.»

Mens van Roden og Simpson foretok sine undersøkelser, ble henrettelsene utsatt. Men et par dager etter at de hadde innsendt sin beretning, begynte de på ny. Da ble de dømt i følge de siste avismeldinger hengt i Landesberger fengsel i et tempo av 10 pr. uke. Mange mennesker i Tyskland og Amerika følte det meget tungt, at eksekveringen ble fortsett.

Mange jurister i Amerika er kritisk innstillet overfor krigsforbryterdomstolene i det hele tatt og betviler deres juridiske grunnlag. Oberst Everetts henvedelse til den øverste forbundsrett fastslo, at tyskerne ikke

ende studenter. Og statsråden er da fremdeles ved sine fulle, fem, skulle man tro.

Her har man opp igjen historien om splinten i ens nestes øye og bjelken i ens eget.

fikk sin rettslige stilling etter Genferkonvensjonen, at den av general Clay innsatte domstol ikke hadde noe rettsgrunnlag, at medlemmer av denne domstol er oppnevnt uten rettsgrunnlag, at man hadde forsøkt å påvirke vitnene, at anklagerens vitner under kryssforhør hadde innrømmet at de hadde løyet, og at hele rettsoppgjøret var uholdbart. Ikke desto mindre funksjonerte galgen videre, og de amerikanske undersøkelsesdommere som har handlet i den amerikanske justis' navn og under det amerikanske flagg, går fri.

Her er tre linjer å følge:

1. De som ennå ikke er henrettet, må bli skånet, inntil en fullstendig juridisk revisjon har funnet sted.
2. De amerikanske undersøkelsesdommere, som har misbrukt sin makt og prostituert retten med sin hevnløst, må stilles for en offentlig rett, så vidt mulig i U.S.A.
3. De amerikanske undersøkelsesdommere må bli anklaget for forledelse til mened og for embedsmisbruk.

Hvis man ikke hjemme hos oss erkjenner disse av amerikanerne begåtte forbrytelser, vil Amerikas og den amerikanske justis' anseelse lide varig og uopprettelig skade.

Tyskarbeiderne —

Forts. fra side 5.

styver som han sikkert aldri vil glemme. Det er grunn til å minne denne feilfrie, dømmesyke person om dette hans nederlag. Han burde i det minste ikke gjøre flere forsøk på å framstille rettsoppgjøret som noe som har med rettferdighet å gjøre.

Skulle en ha fulgt Arntzens retningslinjer for avstraffelse av tyskerarbeiderne, ville anslagsvis ca. 40 000 av dem blitt straffet, og svært mange som i dag sitter i meget framtrødende stillinger og tillitsverv. — Vi vil gjerne presisere at vi ikke ønsker disse personer dømt. Men vi må legge til at hvis overhode noen her i landet med noe rett skal dømmes for landssvik, så kan man i all anstendighets navn ikke fritta disse, som mer direkte enn noen andre har «ydret fienden bistand i råd og dåd».

Myndighetenes behandling av tyskerarbeiderne har gitt NS-folkene de beste argumenter mot rettsoppgjøret som de kan ønske seg.

Når alle de tusener av tyskerarbeidere, som riksadvokat Sven Arntzen mente måtte dømmes for landssvik, er gått helt fri, er dermed rettsoppgjøret juridisk og moralsk torpedert. Alt snakk om rettferdighet i forbindelse med rettsoppgjøret må for alltid opphøre, og enhver dom overfor NS-folk for landssvik blir av dem betraktet som en simpel politisk hevnaakt som savner enhver rettsgyldighet.

K. T. W.

Uforgjengelig som Korints —

Forts. fra side 4.

hans Haand i Bue og synker som en Gulddryft i Jorden. Der kommer Sivert og skal harve, siden skal han rulle, saa harver han igjen. Skogen og Fjældene staar og ser paa, alt er Høihet og Vælde, her er Sammenheng og Maal.»

Men enten Hamsun skriver romaner, dikt eller skuespill — ja, han er dramatiker også — så er det den friske lyriske tone som former hans setninger. Tilsynelatende bruker han ofte enkle virkemidler, typisk for hans fabulerende mesterskap er den sultendes fantasier i «Sult». I piken han møter ser han straks noe annet, noe fremmed, noe hun ikke er, og ut fra sin lengsel og sine drømmer doper han henne så til Ylajali. Når hun senere spør ham hvor han har navnet fra viker han unna, han makter ikke gi henne svar fordi det er hans sinn og hans kunst som har født navnet, hentet det opp fra det ubevisste og gitt det dets lyriske og musikalske form. At Hamsun naturligvis er en fremragende trubadur og kjærlighetspoet, både på vers og i prosa, skulle det derfor nesten være unødvendig å tilføye.

Hamsuns oppvekst i Nordland har utvilsomt betydd overmåte meget for ham som dikter. Hans mystikk, den sterke innlevelse i naturen og nomadelysten, alt dette har sin rot i hans barndoms Nordland, eventyrlandet. I «Mysterier» har han skapt en skikkelse — Nagel — der i sin rolle som «Tilværelsens Utlending» er noe av det mest typiske tilfelle av «nordlandsmystikk» i hele vår litteratur.

Det mektige og ruvende persongalleriet som Knut Hamsun har skapt er ikke blodløse romafigurer, de er ikke bare produkter av en frodig dikterfantasi, men i høyeste grad levende mennesker — genialt oppfattet og like genialt gjengitt. Enten det nu er den sultende i «Sult», den fantastiske Nagel i «Mysterier», Thomas Glahn i «Pan», Rolandsen i «Sværmere» eller den evige nordlandsnomaden August i de 3 vandrebøkene, så er de forunderlig levende, fordi de samtidig er fragmenter av det folk de er vokset opp blant. Men i sin blendende, egoistiske individualitet er de likevel ikke representanter for det typiske ved folket, men unntagelser.

Kort før forrige krig stoppet Hamsuns egne urolige vandreår, han slo seg ned som fastboende og ble bonde. Ut fra den nye rytme i hans liv, den forsterkede naturkjenslen som samhørigheten med bondelivet skapte hos ham, kom han i kontakt med den eldste og opprinnelige kulturform på jorden — jordyrkingen. Noen år senere skulle han i bureiseren Isak på Sellanraa, Kvernkallen og Markgreven, skape generalnevneren på det norske mennesket.

Veien fram til et epos som «Markens Grøde» er lang, men den er lett å følge. Den religiøse

naturmystikk i «Pan» og den usammensatte kjærlighetsdrømmen fra «Victoria» er begge stasjoner på veien. Kanskje husker vi også «Benoni» og «Rosa» — linjen er der. Men i «Markens Grøde» lyktes det Hamsun, i det herligste epos vår litteratur eier, å smelte sammen kjærligheten til jorden og kjærligheten mellom menneskene til en enkel og monumental enhet.

Hymnen til det enkle og det sunne, det rotfaste og det nedarvede, ble det for Hamsun en nødvendighet å forkynne. Alle rede på et tidligere tidspunkt hadde han sett oppløsningen, «pesten», nærme seg også i vårt land. («Den Siste Gløde») og trykket av dette tvang ham til å forkynne verdier som vårt folk ikke kunne leve uten og som de holdt på å miste. Derfor er ikke «Markens Grøde» bare et herlig epos, men også et kampskrift mot de negative krefter han fant i den materialistiske halvkultur i byene.

I sitt jordiske Nirvana, i harmonien med tilværelsen gjennom jorddyrkingen som hos Hamsun fikk preg av religion og gudsdyrkelse, fant så hans diktning sitt rolige og naturlige leie. Vandreren var falt til ro — men han glemte likevel ikke sin ungdoms nomadetid. De 3 vandrebøkene er et monument over dikterens kjærlighet til ungdommens og Nordlands vandrere. Men likefullt var de blitt anakronismer i verden og de måtte gå under. Isak og Essras hadde vunnet, jorden lå der og ville alltid ligge der. Menneskene var skum som bare dukket opp for å forsvinne igjen. Evigheten er bare gitt til det som har kimen til evighet i seg.

Trangen til å verne det han holdt av drev Knut Hamsun til å innta et åpent politisk standpunkt, i reaksjon og åpen kampstilling. I den nasjonale sosiale bevegelse fant han bolverket mot de krefter som holdt på å ødelegge Europas kultur, den kultur som i dag er prisgitt undergang. Bolverket holdt bare ikke og ulvene strømmet inn over ruinene.

Det sier seg selv at en dikter som Hamsun har dannet skole. Hans lyriske språk, hans mektige og makeløse epik, det drømmende og realitetsbestemte, det dramatiske og det romantiske, har vært etterliknet og etterstrebt av generasjoner av forfattere. «Vi haver alle ligget i Lage hos Hamsun», skriver den kjente danske dikter Jacob Paludan. Det er ikke mulig i et kort avsnitt å kartlegge Hamsuns veldige innflytelse i sin samtid. Av utenlandske diktere synes imidlertid både Johs. V. Jensen og særlig Hermann Hesse å ha mottatt sterke impulser fra Hamsun. I norsk litteratur har han vært kongen som har overskygget alle med sitt scepter. Dette diktet her kunne like godt ha vært Olaf Bulls første lille utkast til sitt herlige «Metope»:

Brev til 8. Mai —

Forts. fra side 8

han har intet annet selskap selv i matpausen enn sine sekretærer —

Det hele er rørende og gjør nok sin virkning, nå foran valget!

Tilskuer.

Herr redaktør.

Jeg ser av «8. Mai» at min venn Nicolay Wergeland har vært ute i «Dagbladet» og luftet sin frykt for at NS-folkene går med kommunistene ved neste korsvei. Det kunne kanskje være grunn til å minne ham om, at folk, som angivelig skal være særlig vettuge — før har funnet en slik allianse meget formålstjenlig — nemlig Churchill og Roosevelt, og at de berettiget beskyldes for å ha tatt skade på sin politiske sjel for det. O—h.

«Var det ikke på tide at det ble utdelt syndsforlatelse?»

I et innlegg i «Samfunnsliv» under

«Det er noget jeg sitter og ei kan forstaa:

hvi skjæres det Korn og hvi falder det Løv?

Hvi smuldrer alt Sommerens Liv til Støv?

Hvi grønnedes Græsset for straks at forgaa?

Det tænker jeg paa.»

(Feberdigte — 5)

Vi er stolte av at vårt land har fått fostre Knut Hamsun, den kanskje største datter i vår tid, men vi er like dypt skamfulle over den avgrunn av ondskap som vårt folk har latt falle over ham. Som all annen barslig forfølgelse er også forfølgelsen mot Hamsun blitt næret av avsendig misunnelse og småskårighet, uvettig og ulogisk i sitt hat.

Vi savner derfor i dag myndige ord fra Hamsuns gamle venner og beundrere fra den annen side. Ganskje annerledes enn i dag var en gang Einar Skavlan anmassende hyldest. «Den siste av dem med Nobelprisen er gått bort», sa skreddermester Moen ved Sigrid Undsets død. Med all respekt for fru Uundset må man imidlertid kunne kreve både evne til sammenlikning og alminnelig sømmelighet av landets kirkeminister.

Men alt dette angår likevel så lite Knut Hamsun. Han vil nemlig overleve dem alle med sitt ry og sin diktning. Han kan også så inderlig godt vente på den oppreisning som nødvendigvis må komme, han har god tid og kan vente, han kan hvile i ro på sine laurbær. Kan hans motstandere det samme? I et dikt til Grieg skrev en gang Henrik Ibsen:

«Stene har vaart Norge nok af, Trolle har vi og en Flok af —»

Det er så visst. Men vi har bare en Hamsun og ham hylder vi i dag. Vi takker ham for alt det vakre han har gitt oss, for de verdier han så uredd har forkynt og for sitt mektige personlige eksempel. Uforgjengelig som Korints syv søyler — Knut Hamsun og hans diktning leve videre så lenge vårt språk lever og Europa består!

T. S.

overskriften «Sandstrøing», hvor det fortelles om den triste og tunge tildragelse da Vallø ble bombet og 57 norske kvinner og menn mistet livet. På bakgrunn av dette må det være meg tillatt å komme med noen andre hendelser hvor også nordmenn — inntetanende og uskyldige mennesker mistet livet....

Et av «Det Stavangerskes» passasjerbåter ble angrepet av allierte fly. Men det var ikke nok at båten ble bombet, passasjerer og mannskap ble også beskyttet fra flyene med maskingevær. Denne umenneskelige handling skjulte slike detaljer at ingen avis i Stavanger kunne bringe dem. Sannheten fikk vi gjennom en Oslo-avis. Det som hendte førte stor sorg og gru inn i mange hjem.

St. Svithun ble bombet i nærheten av Stadt. Det som fant sted ved dette overfall bød også på episoder av cystende art. Mange mistet livet. Jeg vil ikke her komme inn på alle de båter som ble senket av allierte fly — og hvor landsmenn — skyldige ble berøvet livet. Det var mange, mange slike brutale overfall. Ja, det var mange som feilet. Og feilgrepene viser seg nå ikke å være minst på den siden som skulle være våre redningsmenn — de små nasjoners beskyttere. Det er meget å bebreide, det er meget som kan gi grunn til bitterhet. Men nå tror jeg at det var på tide at det ble utdelt syndsforlatelse.

Herr redaktør.

Jeg har med stor interesse lest innlegget i nr. 9 «Fra Valdres» undertegnet en Valdresbonde. Jeg har mange ganger, ja uhyre ofte vært inne på det samme, — nemlig den kristne presse og rettsoppgjøret etter krigen. Jeg er også skuffet over det standpunkt «Dagen», «Vårt Land» og ikke å glemme Indremisjonens spesielle organ «For Fattig og Rik», samt Frelsesarmeens organ «Krigsropet» har tatt. Hva de to siste organer angår, har de en stor utbredelse og stor innflytelse. Det hadde vært ønskelig, om disse organer motig hadde stått fram og hevdet biskop Schjelderups synspunkt.

Jeg skal villig medgi, at det koster å stå alene mot mengden — det koster, men jeg har en anelse om at den kristne presse har inntatt sitt uhyre forsiktede standpunkt fordi det hele ligger i abonnentfrykt. En må for alt i verden ikke fornerne noen — det skulle bare mangle. Tenk hvilken ulykke det hadde vært å miste en hel del abonnenter.

Nei, noe motig standpunkt har såvisst ikke den kristne presse inntatt. Det er feighetens grå nøytrale fane som den marsjerer under. Det gjorda meg vondt da «Dagen» for noen år tilbake, satte sokneprest Ljostveit ordentlig til veggs i en leder, jeg ble skuffet.... for Lavik skal jo være en kristen personlighet, kanskje han aldri har lest om tjeneren og medtjeneren, som ikke kunne tilgi, det passer svært godt på de norske kristne. Sokneprest Ljostveit og biskop Schjelderup har i sannhet vært motige folk, det var bare å ønske at det hadde vært mange av samme sort, og at de ikke hadde tatt et eneste ord tilbake når de først hadde tatt sitt standpunkt.

Martha Steinsvik, Emile Zola, Fanebust, Langeland m. fl.

— Historien gjentar seg

Historien gjentar seg, heter et gammelt ord. Det gjelder den dag i dag. Jeg gjengir noen utdrag av Carl G. Laurins bok: «Vold mot vold», som kom ut i 1939. Boka beskriver opprøret i Paris i 1848, det annet Keiserdømme, kommunen (Pariser oppstanden) i 1871 og endelig Dreyfussaken. Det er så mange slående likhetspunkter med det som er skjedd i Norge etter frigjøringen, at jeg antar mange vil lese det med interesse:

Laurin skriver om opprøret i 1871. Som kjent hadde Parisarbeiderne makten i to måneder, da de ble slått ned med hard hand og så fulgte rettsoppgjøret. Som deltakere i opprøret ble 38 578 fengslet. Av dem døde 967 i fangenskap. Et tusen ble straks sluppet fri. 212 ble overgitt til den sivile rettferdighet. Av de gjenværende 36 000 ble 26 000 gitt fri (!). Av de omtrent 200 dødsdommer ble bare omkring 30 utført. (I Norge er mer enn 2/3 av de avsagte dødsdommer eksekvert, i alt ca. 40!) Men det hindret ikke at man gikk til verks med åpenbar vold. Før er omtalt, at 100 fanger ble skutt straks uten dom. (Hvor mange ble skutt i Norge i 1945?) Men også de ti tusen som kom for retten og ble dømt til forskjellige straffer, hadde vanskelig for å få sin rett. (Hvordan har det vært med dette i Norge siden 1945?) Domstolen var oversvømmet av falske angivere, man forfalsket papirer for å bevise andre forbrytelse handlinger enn dem som virkelig var utført av en Ferre, en Rigault. (Kapitulasjonsdokumentet!), og alle fortellinger og mørklegginger, dokumenter som ble stukket under stol i Norge 1945—49!) Tusener av mishandlede var sikkert uskyldige, men blant dem sim slapp straff var det mange skyldige. (Ja hvordan har det vært med dette i vårt kjære Norge i disse

oppgjørets år siden 1945? Er det ikke forbausende hvor likt uretten alltid opptrer?) Etter nederlaget var det i de revolusjonære kretser liten interesse for de henrettedes, deportertes og fengslede familier. Usle 140 000 franc ble samlet inn til de uforsørgede etter dem. (Dessverre, det stemmer vel dette også?) Det varte lenge før den sosiale storm løyet av. I arbeiderkretser levte man i frykt for politiet, i de andre var man redd for kommunardene. (Ja — det er sikkert at NS-folkene i disse 4 år har levd i frykt for politiet, og kanskje en og annen rettferdig også har vært litt redd nasistene!) Det var Gambettas veldige stemme, som i 1880 drev igjennom amnesti for alle, som hadde vært blandet inn i kommuneopprøret. (Hvor er den norske Gambetta?)

Om Dreyfussaken heter det: — En dump, trykkende likegyldighet bredte seg over Frankrike. Hva kunne det nytte å lage bråk? Bare stille, alle venner av ordenen! (Det må være ro omkring rettsoppgjøret! Og har ikke stillheten bredt seg mer og mer her i landet også mens de ulykkelige pines videre). Da kom som et lyn som rensket den åndelige atmosfære. Det var Zolas J'Accuse. Et hyl av raseri lød fra Frankrike utover verden. Zola er kjent, Zola er forrykt, sa frihetshefene av den forsiktige type. Et regn av skitne projektiler suste om ham. Han ble avbildet som en lus eller vadende i søle. Le Petit Journal prøvet å såre ham ved å fortelle, at hans far hadde stjålet i 1830-årene. (Husk angrepene på Larvikpresten etter hans modige preken i 1946! og meget annet) Da Zola var blitt dømt til 1 års fengsel og 3000 i bøter, uttalte han i retten: — De to kamrene, den sivile og den militære makt, de store avisene, den alminnelige opinion, som

Lønn i suspensjonstiden.

De respektive grupper av embets-, tjenestemenn og lærere som har vært suspendert i kortere eller lengere tid etter 7. mai 1945, vil nu etter gjeldende lover gjøre økonomisk krav gjeldende mot arbeidsgiver, stat eller kommune. Alle som mener seg å være urettferdig behandlet, må i egen interesse være med her.

Juridisk assistanse er sikret. I første omgang vil spørsmålet om lønn i suspensjonstiden bli prøvd prinsipielt, og man har tro på et positivt resultat. Men for å kunne løse spørsmålet økonomisk, er en pengeinnsamling nødvendig. Alle som kan, må gi sitt bidrag — stort eller lite, men minst kr. 20. Det trenges i første omgang ca. 5000 kr.

Vi er klar over at mange ikke kan unnvære 20 kr. i disse vanskelige tider, men vi er samtidig også klar over at mange flere kan unnvære 20 kr. og enda meget mer, til den felles aksjon for rett og rettferd.

Nøi derfor ikke! Det gjelder nettopp din egen sak, og det haster! Send Deres beløp til «8. mai», Box 41, Kristiansund N.

Alle som deitar vil bli tilstillet revidert regnskapsutdrag.

For Rettsnemnda

Nils Vikdal

SKOLE.

Brevskole, 5 språk, m. rett til bruk av sp. lærebok, tils. på særs gode vilkår. Bill. mrk. «Tiltak nr. 164».

Vant gårds- og skogsarbeider

får plass straks.

EINAR RYEN, Otta st. Gudbrandsdal

avisene har forgiftet. Det ser ut som alle er imot meg! På min side har jeg bare ideen, et ideal av sannhet og rettferdighet, og jeg er aldeles rolig, jeg skal seire. Jeg har ikke villet at mitt land skulle fortsette i løgn og urettferdighet. Man kan slå meg ned her. En dag skal Frankrike takke meg fordi jeg har reddet dets ære. (Dette kunne vært sagt av Martha Steinsvik, Fanebust, Langeland, Vogt og mange andre i dag.) Zola døde kort tid etter. Men bare noen få år etter sin tale i retten, ble hans lik begravet i Frankrikes nasjonalhelligdom og han ble hyllet som en av landets største helter!

BONDEGUTT

ug. 29 år s. arb. Godt v. m. gards og skogsarb. Arb. selvst. Gode att. has. Lønnstilb. m. alle oppl. til Bill. mrk. «Arbeidskar» nr. 168

Hallo Oslo!

Ektepar, mannen skal gå på skole, søker værelse i 10 mnd. fra 1. sept. i Oslo eller omegn. Begge utfører gjerne fyrings-, hage-, husarb. eller annet etter avtale. Bill. mrk. «Pålitelige nr. 166».

Kontorpost.

N.S.-dame, flink og pålitelig ønsker kontorpost i by eller på land. Pers. konferanse. B. m. «Oslo—Drammensdistriktet nr. 167».

Flink gjente

får plass på trivelig gård i Oppdal. Gode arbeidsvilkår.

Asphaug, Vognill

Hallo gårdbrukere

Ektepar med 1 barn (5 år) ønsker forpaktning eller helst gårdsbestyrerjobb fra 1. okt. eller før, helst hos N.S.-folk. Gårds- og maskinkyndig. Bill. mrk. nr. 162.

Major Langelands

nye bok:

«For at I ikke skal dømmes» koster kr. 12,50 plus porto 65 øre og kan nå bestilles for omgående levering.

«8. Mai» eksp.

Send inn

BLADPENGENE

så stant unngås

Tegningsinnbydelse.

Fristen for tegning av aksjer i

8. mai A.s.

er forlenget til 20. september 1949.

Kristiansund N., 5. juli 1949.

Nils Vikdal Kristian Saltvedt,
Maria Husa Odd Pedersen N. R. Fløttre

Til «8. mai», Box 41, Kristiansund N.

Undertegnede overtar aksjer a kr. 50,— i

8. MAI A.S.

..... den 1949.

(Navn og adresse)

«Det frie ord —»

Boken inneholder 8 num- mer av bladet «Skolenytt», redigert av N. Vikdal.

Et angrep på

«rettsoppgjøret»

120 sider.

Kr. 4,— fritt tilsendt.

Bestillinger mottas av

«8. mai» Box 41, Kr.sund N.

Grip chansen i dag!

120 kr. var prisen på et begynnerkurs i engelsk, spansk og tysk. Som reklame for de moderne LYNEURS tilbyr vi mot klipp av denne annonsen et kurs for bare 30 kr. — en pris som knapt dekker ekspedisjonsutgiftene.

Norsk Språkskole, Nye Treker, Oslo.

AVERTER

ABONNER

Fra vår uterlandspost - -

KRAV OM UNDERSØKELSE AV DE DANSKE MORDERE ETTER 5. MAI 1945.

I dansk «Politiken» for 13.6. 1949 skriver professor Hal Koch om boken «Retteferdighet». Det vi her kaller «demokrati»:

«Kan sådanne anklager vedvarende og i detaljert form framsettes med høytidelig erklæring om at man er villig til å framlegge dokumentasjon, uten at det skjer noe som helst? Kan man kun slå det hele hen som løgn og bakvaskelse eller i verste fall likegyldig hysteri? Jeg tilstår åpenlyst, at jeg hører til dem, som snarest er tilbøyelig til å anse hovedmengden av de framførte beskyldninger for å være ugjen-drivelige. Men hva da? Tenk en gang på det hysteri, som grep ellers besindige mennesker, selv en borgermester, da en vergeråds-dreng tilot seg noe ondt om oppdragelseshjemmene. Var det ikke rimeligere at reagere her? La os få vite: Er dette sandt? Hvis det er sant, må det få konsekvenser. Hvis det ikke er sant, må de pågjeldende skribenter drages til ansvar. Vi vil ikke leve i et samfunn hvor man ganske ugenert kan beskyldes medborgere, som til og med opptrer i øvrighetens navn, for mord, sadisme, tyveri og mange andre forbryster.

«LA OSS FOR HIMMELNS SKYLD INNBØMME».

Den kjente jurist og hjemmefront-mann, høyesterettsadvokat Ove Rasmussen skrev for en tid siden i «Information»:

«La oss for himmelens skyld innrømme, at det i dagene etter 5. mai foregikk mord, systematisk mishandling i fengslene, bevisst ondsvinn og utrolig smålig behandling av fanger, plyndring og idiotisk ødeleggelse av private hjem, således at Hipo og Gestapofolk ikke gjorde det bedre. La os bli fri for, at det skal dysses ned, at gjerningsmennene skal dekkes, bare fordi de var frihet-skjempere, og at de, som vover å omtale det, dels blir mere eller mindre bestemt oppfordret til å tie stille, og dels blir møtt med en avledende forklaring».

«PØBELEN OG GATENS PARLAMENT SKREMTE LANDETS DOMSTOLER».

Vi har tidligere omtalt den på en måte oppsiktsvekkende frifinnelses-dom som dansk høyesterett for en tid siden avsa i saken mot det store danske entreprenørfirma Carlsen og Sean.

I anledning denne dom, skriver dansk «Finanstidende»:

«Det er sent, at en sådan Høyesterettskjennelse faller. Mye skade og ondskap kunne vært forhindret om denne dom var avsagt tidligere. Den har virket som en sensasjon og menes å ville få viktige konsekvenser, evt. også i de forhold, hvor offiserer og godtroende unge mennesker har latt seg lokke til tysk krigstjeneste på Østfronten i henhold til den danske regjeringens løfter. For den regjering og riksdag, som etter befrielsen gikk fra deres tilsagn og passivt overlot pøbelen og gatens parlament å skremme landets domstoler til famlende rettakjennelser, har høyesterettsdommen av 4. juni måtte føles som en ubehagelig over-raskelse.

AV EN ELLER ANNEN GRUNN HADDE DET IKKE INNFUN- NET SEG NOEN NORSKE QUISLINGER.

Vi har tidligere referert litt fra det møte, som Nysvenskarna holdt i Malma. Dr. phil. Bo Enander skriver i dansk «Information» følgende om de nye bevegelse:

«I Sverige lever der stadig nazister», heter det i en trespaltet overskrift i de italienske nyfascist-ers ungdomsorgan, som fornylig offentliggjorde et intervju med en av lederne i Svensk Socialistisk Samling. Hverken overskriften eller artikkelen var særlig smigrende for Sverige, men dessverre rummer de en viss sannhet.

Sverige har stadig tre nazistiske organisasjoner, som hver råder over sitt eget blad: Svensk Socialistisk Samling med Den svenske Folk-socialisten, Nationale forbundet med Dagsposten og Nysvenskarna med Vägen Framåt. Den sistnevnte sammenslutning, som navnlig har sine tilhengere i Syd-Sverige, holdt den 6. juni et «riksstevne» i Malma. Ved denne leilighet ble der avsendt et hyldestelegram til kong Gustaf, som var så elskverdig å takke for denne nazistiske hilsen i et telegram til bevegelsens fører. Det må med interesse konstateres, at der var en hel del utenlandske gjester til stede ved møtet. Belgia var således representert av en flamsk nasjonalist, som ifølge referat i Vägen Framåt «vant alles hjerter ved sin vennlige og kameratslige måte å oppføre seg på».

Det var imidlertid de danske del-takere, der — også ifølge referatet — gjorde størst lykke. (Av en eller annen grunn hadde der ikke innfunnet seg noen norske quislinger.) To av danskene opptrådte også som talere, hr. Kordt fra Frontkjemperforbundet, som fremførte sin dypfølte takk til sine svenske menings-feller for deres storartede hjelpe-arbeid, og ingeniør Arthur Kielsen fra Landsforeningen 6. mai. Navnlig den siste gjorde et dypt inntrykk på tilhørerne, vel sagtens fordi hans tale ble holdt med «ekte københavnsk esprit». «Tross den dystre bakgrunn for hans ord», skriver bladet, «glitret talen av dansk humor». Hm, ja, hr. Kielsens bakgrunn var unektelig en smule dystre. «Siden krigens avslutning», uttalte han, «har i alt 146 000 mennesker i Danmark vært ofre for den terror, hvormed demokratiet ved hjelp av kommunistiske bødler søker å undertrykke sannheten.» Hr. Kielsen beskrev i de mørkeste farger de fullstendig rettsløse forhold i hans fedreland. «Et uhyggelig trykk hviler over alle oss, der lever i en politisk med ulovlige anholdelser og hemmelige henrettelser.»

Nå er naturligvis hverken nysvenskene eller de to andre nazist-organisasjoner så mektige lenger. Det er svunnet betydelig i deres medlemslister. Men penger later de stadig til å ha nok av, siden de fortsatt kan utgi blad. Helt bør man derfor ikke tape dem av syne — især fordi de jo bedriver sin egen spesielle form for skandinavisk samarbeid. Formodentlig støtter de også tyske meningsfeller i Sverige, og det skulle være underlig, om de ikke nå og da har gitt en hjelpende hånd til norske quislinger, som hadde lyst til å besøke Peron og hans sjarmende kone.

Sosialøkonomisk forsøkskanin

En vil nødig takke Gud for at en ikke er sosialøkonom. Det ville være for fariseerisk, og fariseerisme har vi hatt nok av siden «freden» brøt ut. Men en fristes til å rette en slik takk til det høye når en ser hvordan sosialøkonomene qua Ape-regjeringens rådgivere har herjet med landet vårt som forsøkskanin i fire lange år.

Det første emigrantene og deres halegjeng av ærgjerrige og ungdommelige sosialøkonomer foretok seg da de hadde satt seg måkkelig til rette på taburettene igjen, var å begynne den såkalte sanering. Denne bestod i å inn-dra kjøpekraft. Og det ble gjort ved en storstilet utplyndring av folket, ved engangsskatt, ved etterligninger, ved krigsskadeavgift og krigsskadetrygd, og hva de

heter alle disse ekstraskattene landet er blitt velsignet med.

Trass i all denne «inndraging» har Ape-regjeringen operert med storstilette underskuddsbudsjetter, nemlig i 1945—46 med et underskudd på 565 millioner, i 1946—47 med 650 millioner, i 1947—48 med 126 millioner, og i 1948—49 med 112 millioner, i alt et bud-sjettunderskudd på 1453 millioner kroner på 4 år. I de samme 4 år er det kastet noe slikt som 9 milliarder kroner i statskassens bunnløse sluk.

En skulle trodd at inndragingen av kjøpekraft ville bli temmelig illusorisk når staten sprøyter millionene ut i folket igjen ved subsidier og sosiale trygder og ved foringen av det byråkratiske uhyre.

Men det ser virkelig ut til å ha lykkes. Kjøpekraften er virkelig blitt inndradd. Det finnes snart ikke ei krone igjen hos den almennelige skattyter. Holder farten ved som hittil har vi snart de «normale» tider over oss, etter god gammel sosialdemokratisk oppskrift. «Normale» tider med tomme lommebøker og fulle butikkhyller. Med krakk og knall og fall. Vi kan begynne å glede oss til tvangsauksjonene.

— Min sønn, du vet ikke med hvilken udyktighet verden regjeres, sa en gammel vismann, blir det påstått. Hvem som nå enn har sagt det, så er det i hvert fall et postulat med evig ung aktualitet. En regjering som i hele sin virksomhet har satt seg som mål å organisere fattigdommen har åpenbart hatt sosialøkonomiske rådgivere. Ulærde folk kunne umulig ha greid et slikt storverk.

Per.

stor del av verden. Kampen mellom kommunismen og den kristne moral raser innenfor våre øyne i verdenshistorisk format. Og som vanlig vinner den som bruker vold — tilsynelatende for en tid. Denne kamp er på lengere sikt viktigere enn de politiske dragkamper.

KOMMUNISTENE SAMLER SINE KREFTER.

«Svenska Dagbladet» skriver:

«Undersøkinger av hva de svenske kommunister drivet på med, viser at de nå samler sine gamle og sterke krefter i den nordlige del av vårt land. Sammenlikner vi disse konsentrasjonstendenser med de opplysninger som foreligger fra andre nordiske land, får man en slovrlig tankevekker. Etter alt å dømme foregår en liknende kommunistisk maktkonsentrasjon i de nordlige deler av Finland, i finsk Lappland og Uleåborgs len. De samme foreteelser kan også iakttaes i norsk Finnmark.

Det er for oss meget vanskelig å forstå at dette bare beror på tilfeldigheter. Man har derfor grunn til å spørre seg, om det ikke her gjelder en sentraldirigert oppmarsj av nordiske kommunistgrupper til områder som er særlig småleilige ved en krig.»

JAPANERNE FÅR DEMOKRATI, MEN IKKE MAT.

I «Saturday Evening Post» for 18. 6. 1949 har Helen Mears skrevet en artikkel under itelen: «Vi gir Japan demokrati, men landet kan ikke liv-berge seg:

«Japan holder vi i våre hender, og vi er ansvarlig for en bankerot nasjon på mere enn 80.000.000 mennesker, og som kan forsørge bare en del av sin befolkning. Japaneserne lever i dag på et halvt sultenivå på den støtte de får fra oss.

Hvor den japanske regjering vil få inntektene til å holde det gående er et mysterium. Tidligere har Japan forsynt halvparten av befolkningen ved fortjenester på utenrikshandelen, oversjøiske foretagender og inntekter av skipsfarten. Alliert politikk har ødelagt alle disse inntektskilder. Under de forhold som råder i Japan i dag, vil landet ikke kunne produsere for å selge med fortjeneste og kan av den grunn ikke betale for sin nødvendige import. Inntil nå har vi gjort opp forskjellen og ført den opp på den japanske regning, i det håp at det engang i framtiden vil lykkes Japan å kunne betale. På en måte har de selvfølgelig for lenge siden betalt alt tilbake ved å forsyne oss — til våre okkupasjonsformål. Tidlig under okkupasjonen uttalte general MacArthur til japanerne, at vi ved vår politikk ville fremme individets verdighet, velferd og lykke». Imidlertid viser det seg at vår politikk helt er mislykket, og av den grunn en tid siden fortelle japanerne, at måtte general Mac Arthur for når vi sier «demokrati» mener vi ikke en anstendig levestandard. Demokrati, sa generalen, er en «åndelig vare» som «springer ut fra savn, strid og møy». Det er mulig at generalen har rett, men vi kan ikke vente annet enn at kommunistene vil få seg en god latter.

DE ANTIRELIGJØSE KAMPER

I de russiske lydstaten er et uttrykk for kommunismens kristendomsfiendtlighet, skriver Helsingborgs Dagblad:

«Tapet av de østeuropeiske land er et tap for hele kristenheten. Og dessverre kan nesten intet gjøres for å hjelpe de som er rammet. Tusenårig europeisk kultur går sin undergang i møte. Den gresk-katolske kirken vil heller ikke bli skånet. Dens skjebne i Russland er et godt nok bevis. Moskva holder på å avkristne en

Nordmørpostens trykkeri